ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ (МАГІСТР) НА ТЕМУ:

«ПРОЦЕС НАЛАГОДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МІСЬКИМИ РАДАМИ ТА ГРОМАДАМИ»

Виконав: студент 6 курсу 635 МЗ групи
галузь знань:
28 Публічне управління та адміністрування
спеціальності:
281 Публічне управління та адміністрування
Бойченко Сергій Миколайович

Керівник:
кандидат політичних наук, доцент
Бондар Ганна Леонідівна

Рецензент:
кандидат наук з державного управління, доцент
Штирьов Олександр Миколайович

м. Миколаїв - 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП……..……..3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МІСЬКИМИ РАДАМИ ТА ГРОМАДАМИ……...…..……7
1.1. Теоретичні основи дослідження комунікації між міськими радами та громадами……..7
1.2. Світовий досвід організації комунікації між міськими виборними органами влади та громадами……17
Висновки до першого розділу……25
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МІСЬКИМИ РАДАМИ ТА ГРОМАДАМИ В УКРАЇНІ ……26
2.1. Законодавча та нормативно-правова основа комунікації між міськими радами та громадами в Україні…….……26
2.2. Стан організації комунікації між міськими органами влади та громадами на сучасному етапі українського державотворення…….37
Висновки до другого розділу…….53
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МІСЬКИМИ РАДАМИ ТА ГРОМАДАМИ В УКРАЇНІ……57
3.1. Ключові недоліки комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні……..……..…57
3.2. Напрямки вдосконалення організації комунікації між міськими органами влади та громадами ……..……...60
Висновки до третього розділу…….……..73
ВИСНОВКИ……...…….……76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……..81
ДОДАТКИ…….....……..92

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Комунікація має вирішальне значення в будь-яких відносинах. Відносини між місцевою владою та її мешканцями не є винятком. Комунікація є одним із найважливіших елементів участі громадськості. Механізми, які міська влада використовує для спілкування із власною громадою, можуть або сприяти, або обмежувати участь громадськості у справах громади.

Брак інформації призводить до недовіри, дефіциту легітимності та незацікавленості, а також збільшує відстань між місцевою владою та громадою. Завданням комунікації органів місцевого самоврядування є прийняття інституційних цілей, надання даних, прозорість їх роботи, а також чітке та зрозуміле пояснення інформації та регулювання. Завдяки такому авторитету міська влада зміцнює громадянську довіру. Мета комунікації між міськими радами та громадою полягає в тому, щоб дати громадянам можливість висловити свої думки та думки.

Мешканці кожного міста справедливо очікують від місцевої влади належного та адекватного рівня інформування про всі суспільні справи, адже її пріоритетними завданнями є постійне інформування громадян та здійснення двостороннього інтерактивного діалогу. Якість і кількість цієї комунікації визначає згуртованість, ідентичність і прихильність жителів до громади. Імідж органів місцевого самоврядування визначається стилем зовнішньої та внутрішньої комунікації, діями, поведінкою, філософією, культурою та структурою, а також якістю публічних послуг

Однак, міські ради українських міст часто не використовують всіх механізмів взаємодії з громадою задля налагодження ефективного комунікаційного процесу. Зокрема, не всі міські ради готові до більш активного використання сучасних технологій у встановленні діалогу з громадою.

Саме тому актуальним є дослідження процесу налагодження ефективної комунікації між міськими радами та громадами в Україні та світі.

Метою роботи є розкриття особливостей комунікації між міськими радами та громадами в Україні, визначення ключових проблеми та шляхів вдосконалення комунікації між міськими радами та громадами в Україні.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі **завдання:**

- розкрити теоретичні основи дослідження комунікації між міськими радами та громадами;
- проаналізувати світовий досвід організації комунікації між міськими виборними органами влади та громадами;
- проаналізувати законодавчу та нормативно-правову та організаційну основу комунікації між міськими радами та громадами в Україні;
- проаналізувати стан організації комунікації між міськими органами влади та громадами на сучасному етапі українського державотворення;
- охарактеризувати недоліки комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні;
- визначити шляхи вдосконалення комунікації між міськими радами та громадами в Україні.

Об’єктом дослідження є комунікація в публічному управлінні.

Предметом дослідження є особливості, проблеми та оптимізація процесу комунікації між міськими радами та громадами в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання. Так, структурно-функціональний та системний аналіз дали змогу всебічно проаналізувати стан організації комунікації між міськими органами влади та громадами на сучасному етапі українського державотворення.

Метод порівняльного аналізу був використаний для зіставлення характеристик організації комунікації між міськими виборними органами влади та громадами в різних містах світу. Методи порівняння та аналогії, аналізу й синтезу застосовані окремо або комплексно під час визначення предмета дослідження, узагальнення досягнень і проблем у сфері організації комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні. Для аналізу законодавчих актів та нормативних документів використовувався системно-аналітичний метод.

Сукупність цих та інших методів і прийомів дала змогу забезпечити всебічність вивчення проблеми та достовірність висновків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в даній роботі зроблена спроба комплексного дослідження механізмів взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у тому, що:

- уточнено поняття «комунікація між міськими радами та громадами», під яким варто розуміти двосторонню взаємодію та обмін інформацією; інструмент діалогу між міською владою та мешканцями громади, складову процесу взаємодії міської влади і громади; складний процес обміну фактами, ідеями, поглядами, емоціями між представниками влади та громади (одноосібно чи групою), спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів з метою передавання та одержання інформації.

- запропоновано напрямки вдосконалення комунікації між міськими радами та громадами в Україні, шляхом проведення оцінки та запровадження критеріїв ефективності комунікації міських рад та громад; прийняття міськими радами комунікаційної стратегії; розвитку електронних форм взаємодії з громадою через більш активне використання соціальних мереж та власних сайтів як каналів комунікації; активізація інформування та співпраці з інститутами громадянського суспільства, зокрема волонтерськими спільнотами, через створення та діяльність комунікаційних хабів, міських інформаційних порталів.

Практичне значення одержаних результатів. Положення і висновки дослідження можуть бути використані в практичній діяльності органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх керівниками, у навчальному процесі при підготовці студентів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», сприятимуть удосконаленню організації взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства в Україні.

Особистий внесок магістранта. Магістерська робота є самостійним завершеним дослідженням. Наукові положення, розробки, результати, висновки і рекомендації отримані автором самостійно.

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, що мають шість підрозділів, висновків та списку використаних джерел (85 найменувань). Загальний обсяг роботи становить – 96 сторінок, з яких 80 – основного тексту.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МІСЬКИМИ РАДАМИ ТА ГРОМАДАМИ

1.1. Теоретичні основи дослідження комунікації між міськими радами та громадами

В сучасних умовах (децентралізації та особливо – війни в Україні) вкрай необхідним є налагодження конструктивної взаємодії між місцевою владою і громадськістю.

Загалом, термін «комунікація» (лат. communicatio, від communico –«роблю спільним, пов'язую, спілкуюсь») «позначає спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями - передбачає обмін інформацією між двома або більше сторонами, на відміну від інформування, де потік інформації є одно направленим» [20, с. 19].

ОЕСР визначає публічну комунікацію як «будь-яку комунікаційну діяльність чи ініціативу, що здійснюється державними установами для суспільного блага. Це може включати надання інформації, а також консультації та діалог із зацікавленими сторонами. Однак, щоб повністю використати її потенціал, уряди повинні перейти до встановлення двостороннього діалогу з громадськістю» [84].

Як відзначають Н. Гавкалова та Джаін Прадіп Кумар, термін «комунікація» в його нинішньому розумінні «закріпився в понятійно-категоріальному апараті відносно недавно. Вперше в політологічному контексті було вжито в рамках політичної географії на початку XX ст. німецьким вченим Ф. Ратцелем. Як вважає У. Шрамм, комунікації є основним засобом структурування соціального простору, визначаючи статусні і пізнавальні характеристики його учасників» [4, с. 113].

На думку Н. Гавкалової та Джаін Прадіп Кумара, комунікація в публічному управлінні є «дуже важливим інструментом у становленні

демократичного суспільства, невід’ємним атрибутом публічної політики, де відкритість та прозорість публічного середовища потребує ефективних механізмів впровадження інформаційно-комунікаційними технологіями, що засновані на принципі зворотного зв’язку» [4, с. 113]. Вчені зазначають, що «комунікаційну стратегію органів публічної влади можна розглядати як сукупність стратегій, які забезпечують ефективну взаємодію з її цільовою аудиторією, як всередині системи публічного управління так і за її межами, що спрямовані на реалізацію загальної місії публічної політики» [4, с. 17].

Також Н. Гавкалова та Джаін Прадіп Кумара відзначають, що «обґрунтування ролі комунікацій в публічному управлінні, пов’язане насамперед з демократизацією суспільного життя, що передбачає відкритість публічних органів влади, формування партнерських відносин між органами публічної влади і суспільством, де суспільство розглядається не тільки як об'єкт впливу, а й як учасник в побудові нових демократичних відносин. Комунікація в публічному управлінні є дуже важливим інструментом в становленні демократичного суспільства, невід'ємним атрибутом публічної політики, де відкритість та прозорість публічного середовища потребує ефективних механізмів впровадження інформаційно-комунікаційними технологіями, що засновані на принципі зворотнього зв’язку» [4, с. 18].

Науковець В. Мазур вказує, термін «комунікація» у державному управлінні визначається як «рух інформації; інструмент діалогу між учасниками управлінського процесу; складова процесу взаємодії влади і громадянського суспільства. Вчений відзначає, що комунікація об’єднує в єдине ціле органи публічного управління та групи громадськості. Перевагою ефективних комунікацій є те, що вона зміцнює необхідний зворотний зв’язок між адміністративним апаратом, управлінськими структурами, суспільством, окремими громадами й індивідами, є важливим чинником демократизації суспільного життя» [27].

Український вчений В. Бебик відмічав, що комунікація «виконує дуже важливі функції в суспільному житті, створюючи умови для забезпечення роботи не тільки інформаційної, але і суспільної сфери. Без комунікацій функціонування економічної, соціальної, політичної та духовної сфер суспільства неможливе» [2, с. 31].

Дослідниця К. Майстренко під комунікаціями у системі публічного управління розуміє «офіційний, юридично цілеспрямований регламентований рух індивідуальних суб'єктів управління до соціальної спільності із збереженням за цими суб'єктами певної автономності, самостійності, самодіяльності, індивідуальності» [28, с. 94].

Вчена Г. Шаульська влучно зауважує, що саме комплексний державний підхід до проблематики комунікацій влади та громадськості має допомогти у вирішенні таких завдань, як:

– «сприяння розвиткові громадянського та інформаційного суспільства;розроблення стандарті в комунікації між органами державної влади, органами місцевогосамоврядування, засобами масової інформації та громадськістю, що відповідаютьміжнародним вимогам;

– удосконалення нормативно-правової бази у сфері суспільнихкомунікацій; підвищення рівня відкритості і прозорості діяльності органів публічної влади;

– сприяння суспільній стабільності, підвищенню рівня довіри громадян до органіввлади; створення у суспільстві позитивного іміджу органів влади; формування у населеннякомунікативної культури;

– проведення серед населення системної роз'яснювальної роботищодо пріоритетів державної політики, механізму участі в управлінні державними справами,вирішенні питань місцевого значення» [73, с. 108].

Г. Шаульська також наполягає на необхідності підвищення кваліфікації у сфері взаємодії, комунікації із громадськістю представників органів влади наголошує. На її думку, «кваліфіковані спеціалісти-комунікатори, модератори, рівень підготовки яких би дозволив організувати

конструктивний і результативний діалог, – це нагальна потреба сучасних органів влади, яка існує на всіх рівнях, у всіх регіонах, а особливо на місцях. І ця потреба буде тільки зростати разом із реформуванням, модернізацією державного управління та місцевого самоврядування. Показовим прикладом у цій проблемі є європейська модель доброго та належного врядування («goodgovernance»)» [73, с. 109].

Слід сказати про те, що в науці про публічне управління виокремлюють низку підходів до визначення функцій комунікативної діяльності місцевої влади. Зокрема, дослідники А. Васіна, А. Мельник та Н. Кривокульська вказують, що «здійснення комунікацій в державних установах і організаціях покликано забезпечити виконання наступних функцій : інформаційної; мотиваційної, контрольної, експресивної» [30].

Інший український вчений Ф. Шарков наголошує на тому, що «комунікації покликані виконувати такі функції, як дослідницькі; планування; організаторські; експертні, які проявляються в оцінці ефективності проведеної роботи і виявленні нових проблем, які необхідно буде вирішувати» [72].

Комунікація в публічному управлінні може бути зовнішньою та внутрішньою. «Зовнішня комунікація в публічному управлінні націлена на справляння впливу на громадянське суспільство або отримання рекомендацій чи узгодження позицій із представниками суспільства» [28, с. 94].

У публічному управлінні можна виділити три основних види зовнішніх комунікацій:

«1) комунікація з метою інформування;

2) комунікація з метою надання публічних послуг;

3) комунікація з метою обговорення проєктів рішень, які неможливо ухвалити без участі громадськості» [66, с. 92].

Українські науковці Л. Ладонько, Н. Новікова та Н. Мірко справедливо відзначають, що «ефективна модель комунікаційної взаємодії

громадськості з органами публічного управління потребує активної позиції кожної із сторін:

1) забезпечення інформаційної відкритості з боку органів державної влади, вчасного інформування про підготовку суспільно-політичних рішень; спонукання до діяльності у відповідності до змісту інформаційного посилу, формування індивідуальної і колективної свідомості;

2) формування ефективної системи «зворотного зв'язку» за рахунок охоплення механізмами громадського контролю, громадської експертизи, моніторингів, консультацій із громадськістю з питань, що мають пріоритетне значення для суспільства (оцінки ефективності дотримання законодавства, використання бюджетних коштів, прийняття рішень органами влади у сфері регуляторної політики, виконання державних програм, загальнонаціональних та місцевих програм розвитку, стратегічних документів, планів, програм розвитку сфер, галузей, регіонів тощо)

3) інформаційного наповнення щодо повноцінної;

4) активізації організаціями громадянського суспільства заходів, пов’язаних зі здійсненням інформаційно-просвітницьких, експертно-аналітичних, правозахисних функцій; стимулювання громадської активності, ініціативи, підвищення громадянської компетентності, зокрема спеціальних навичок комунікативної взаємодії із органами влади» [24].

Науковець П. Любченко відзначає важливість ЗМІ у забезпеченні «прямого і зворотного зв’язку між владними структурами і населенням, виконують роль посередника і контролюючої інстанції, без якої не можуть обійтися ні держава, ні економіка, ні місцеве самоврядування» [26, с. 68].

Внутрішня комунікація пронизує всю систему публічного управління зсередини і є «основною рушійною силою у сфері прийняття управлінських рішень» [28, с. 94]. Звичайно, коли ми говоримо про комунікацію міської ради із громадою, то мова йде про зовнішню комунікацію з боку міської ради.

Внутрішня комунікація на відміну від зовнішньої, «яка націлена на здійснення впливу на громадськість або отримання рекомендацій чи узгодження позицій із представниками суспільства, пронизує всю систему публічного управління зсередини і є основною рушійною силою у сфері прийняття управлінських рішень. Вербальні комунікації в публічному управлінні – це обмін інформацією між двома суб'єктами комунікаційної взаємодії» [66, с. 92].

Для органів публічного управління надзвичайно важливою складовою комунікаційної діяльності є зворотний зв'язок та перехід від одностороннього інформування громадян про дії влади до двосторонньої комунікації «громадськість – державний орган – громадськість». «Комунікаційна діяльність у публічному управлінні полягає у здійсненні інформаційних обмінів, спрямованих на виконання функцій публічного управління, і забезпечується комунікативною підсистемою взаємодії суб'єктів управління між собою та з іншими суспільними інститутами» [12, с. 24]

У статті М. Левчука виділені складові механізму владно-господарської взаємодії, серед яких – «необхідність створення постійно діючої системи комунікацій з представниками громади: лідерами громадських об'єднань, органів самоорганізації населення, представниками місцевого бізнесу, окремими громадянами. Взаємодія повинна будуватись на партнерстві й взаємозацікавленості в досягненні цілей між представниками громади, органами влади та місцевого самоврядування, що повинно передбачати забезпечення участі населення в управлінні місцевими справами та залучення його до прийняття рішень» [25].

Є. Романенко вказує на те, що «в трансформаційних суспільствах комунікативна взаємодія між органами публічної влади та громадськістю обмежується виключно зверненнями та скаргами. Саме тому при органах влади та місцевого самоврядування існують спеціальні служби для налагодження зворотного зв'язку з громадськістю, адже «комунікативна

взаємодія стає можливою лише за умови відсутності комунікативних бар'єрів»» [61, с. 194].

Х. Тибінка вказує на те, що «ефективний діалог між органами влади та громадськістю - це один з невід'ємних елементів демократії. Налагодженню системного діалогу безпосередньо сприяють врахування громадської думки, залучення громадськості до вирішення важливих для суспільства питань та її участь у розробці проектів рішень органів влади. Саме ці аспекти - завдання для проведення консультацій з громадськістю, що серед інших є не менш важливим механізмом, який забезпечує відкритість та прозорість діяльності органів влади» [67].

Дослідники Л. Ладонько, Н. Л. Новікова, Н. В. Мірко відзначають, що «загальною проблемою у науці та практиці державного управління залишаються необхідність дослідження процесів та методів переходу владних структур від політики інформування до ефективної комунікації з громадськістю, оскільки інформаційна відкритість органів державної влади є однією з обов'язкових умов існування демократичного суспільства, залучення громадян до процесу вироблення політики, здійснення ефективного державного управління та громадського контролю» [24].

У своїх працях К. Глубоченко аналізує соціальні комунікації органів державної влади та їх ефективність. Дослідниця обґрунтовує модель підсистеми взаємодії органів державної влади з громадськістю в системі державного управління та розкриває особливості функціонування механізмів взаємодії органів державної влади з зовнішньою та внутрішньою громадськістю [5-7].

На думку Н. Шотурми, для налагодження дієвої комунікації в місцевому самоврядуванні, зокрема органів місцевого самоврядування та їхніх працівників, необхідно «реалізувати такі положення: по-перше, це безпосередня наближеність представників органів місцевого самоврядування до територіальної громади – не лише в географічній площині, а й у площині прийняття й реалізації управлінських рішень; по-

друге, така взаємозалежність членів територіальних громад та органів місцевого самоврядування повинна відображатись у юридичній та політичній практиках українського суспільства; по-третє, належна якість управлінських послуг і відповідність соціально-значимим ідеям розвитку суспільства» [74, с. 31].

Вчена розглядає комунікативну діяльність як внутрішній складник державно-управлінського процесу і як зовнішньо й внутрішньо спрямовані зв'язки з громадськістю й персоналом, що вимагає своїх правил, методів, засобів, технологій. Тобто до комунікативної діяльності місцевої влади належать три блоки завдань: «забезпечення інформаційного обслуговування органів місцевого самоврядування; налагодження комунікації з «внутрішніми клієнтами» – посадовцями місцевого самоврядування; забезпечення комунікативної взаємодії із «зовнішніми клієнтами» – громадянами (населенням й інституціональними структурами громадянського суспільства)» [74, с. 30].

Науковець В. Мазур говорить про «комунікацію як процес двостороннього обміну інформацією між місцевими органами влади і громадськістю за допомогою засобів зв'язку і соціально-комунікативних технологій» [27]. Науковець справедливо відзначає, що «комунікація передбачає взаємодію (постійну або тимчасову) не менше двох суб'єктів. Взаємодія міської влади з громадою, в цьому контексті, являє собою безперервний обмін соціальною інформацією, який здійснюється завдяки наявності комунікативного ланцюга» [27].

На думку В. Мазура, особливості комунікативної діяльність місцевих органів влади проявляються у тому, що::

– «комунікації місцевої влади у більшості випадків носять обов'язковий характер і процеси їх здійснення визначаються впливом внутрішніх, зовнішніх факторів та нормативними актами чи розпорядженнями вищих організацій;

– комунікативні процеси на місцях споживання публічних послуг виступають складовими елементами процедури використання цих послуг (управлінських/адміністративних, громадських, соціальних та ін.);

– через налагодження комунікативних процесів МОВ здійснюють оперативний контроль за дієвістю свого впливу на вирішення суспільних проблем;

– місцеві органи влади мають задовольняти не лише власні інформаційно-комунікативні потреби, зумовлені завданнями та необхідністю прийняття ефективних управлінських рішень, а й потреби фізичних, юридичних осіб та центральних органів державної виконавчої влади» [27].

Дослідниця І. Куропясь наголошує на важливості комунікаційної стратегії як основи комунікації між міською радою та громадою. Вчена підкреслює, що саме прийняття такого документу сприятиме «результативній роботі органу місцевого самоврядування та жителів громади в напрямку створення комфортних умов та досягненню ними цілей і завдань, що впроваджуються в рамках Стратегії розвитку територіальної громади, Програми соціально-економічного розвитку та інших проектів і програм, що реалізуються на території громади. Варто наголосити, що комунікаційна стратегія, це той документ, який важливо розробляти залучаючи усі зацікавлені сторони (представників влади, активної громадськості, місцевого бізнесу та експертів), використовуючи усі можливі партисипативні інструменти місцевої демократії» [23].

Дослідник Л. Нестеренко відзначає, що «в умовах децентралізаційних процесів та реформи місцевого самоврядування, діалог та окремі його інструменти можуть виступити дієвим механізмом для згуртування громади та формування ефективної взаємодії громадського сектору, соціального бізнесу й органів влади на засадах рівності та довіри» [35, с. 139]. Науковець наголошує на ефективності фасилітованого діалогу між місцевою владою та громадою як «відкритого процесу комунікації між

конфліктуючими сторонами чи сторонами, які мають протилежні точки зору, з метою налагодження взаєморозуміння, визнання, співпереживання і довіри. Такі зустрічі-комунікації можуть бути або одноразовими, або ж продовжуватися протягом тривалого періоду часу. Не зважаючи на те, що такі діалоги можуть привести до конкретних рішень і дій, врегулювання якоїсь конкретної проблеми не є їхньою головною ціллю. Вони потрібні для того, щоб сприяти розумінню різних позицій у конфлікті, покращенню міжособистісних стосунків» [35, с. 139].

О. Михайловська доводить те, що «прозорість, відкритість та відповідальність органів місцевого самоврядування є тією базою, на основі якої налагоджується комунікативна взаємодія громадян та представників органів місцевого самоврядування» [33, с. 57].

Дослідники В. Кравчук, С. Юхименко та М. Нещерет у своєму дослідженню ведуть мову про особливості комунікації міської влади та громади в умовах корона кризи та відзначають, що «коронакриза в більшості випадків не зупинила доступ громадян до місцевої демократії та органів місцевого самоврядування в Україні, хоча деякі форми взаємодії було обмежено. Такі обмеження сприяли розвитку електронного врядування та онлайн-платформ місцевої демократії в більшості громад. Взаємодія продовжувалась онлайн та в телефонному режимі, але особистий прийом громадян було призупинено у березні 2020 року і в частині громад не було відновлено до травня 2021 року. Також зменшилась кількість засідань громадських рад при органах місцевого самоврядування та місцевих адміністраціях. З іншого боку, онлайн трансляції засідань колегіальних органів та громадські слухання збільшили прозорість роботи місцевих рад і доступність для громадян. У більшості громад продовжувався відбір проєктів до бюджету участі, а участь громадян у голосуванні за проєкти залишалась активною» [22].

Отже, доходимо висновку, що комунікація міської влади та мешканців громади є складним процесом двосторонньої ефективної взаємодії та обміну

інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між представниками влади та громади (одноосібно чи групою), спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів з метою передавання та одержання інформації.

1.2. Світовий досвід організації комунікації між міськими виборними органами влади та громадами

Світовий досвід надає приклади ефективного налагодження комунікації між міськими виборними органами та громадою. У багатьох країнах світу місцева влада або муніципалітети відповідають за встановлення ефективних каналів зв'язку між собою та своєю громадськістю.

Відповідно законодавство або місцева практика вимагають від місцевої влади консультацій з громадськістю при прийнятті певних рішень. Найпоширеніший вид громадських консультацій стосується планів місцевого розвитку, зокрема містобудівних планів та окремих проєктів із забудови, а також консультацій щодо їхнього (проєктів) впливу на навколишнє середовище. Громадські консультації також можуть бути обов'язковим елементом процесу вироблення та прийняття багатьох інших регуляторних рішень місцевою владою, що може мати істотний вплив на добробут громадян. Аналіз опублікованих оголошень про консультації показує, що у останні роки ці консультації часто проходили «частково онлайн: письмові коментарі досить часто можна подавати через онлайн-форму або електронну пошту. Також деякі громадські слухання проводились офлайн, але з можливістю онлайн-участі або повністю на онлайн-платформах. Це відбувалось із метою залучення ширшого кола зацікавлених осіб до громадських консультацій. У розвинутих країнах громадські консультації в умовах COVID-19 достатньо природно перейшли

в онлайн-формат, хоча були випадки, де вони були скасовані у зв’язку з надзвичайною ситуацією» [22].

Так, США стали однією з перших країн, яка на законодавчому рівні закріпила обов’язок органів публічної влади інформувати громадськість про організацію своєї повсякденної діяльності відповідно до Акта про свободу інформації 1967 року. До найефективніших механізмів захисту права громадян отримувати доступ до державної інформації належить право на звернення до суду, в разі порушень, у випадку необґрунтованої відмови у наданні інформації.

У США набули розвитку різноманітні форми прямої участі населення у місцевих заходах:

«- створення громадських рад (комітетів) і спеціалізованих комісій, в основу діяльності яких закладено добровільний принцип. Пропозиції, розглянуті й прийняті на рівні рад і комісій, є обов'язковими для розгляду міської ради;

- практика волонтерської діяльності; ініціювання форумів для обговорення стратегічних планів розвитку міст, які мають статус обов'язкових;

- особливої уваги заслуговує досвід функціонування такої форми, як наглядові ради, що складаються із рядових членів територіальних громад. Головне завдання наглядових рад - громадська діяльність і допомога владі під час надзвичайних криз;

- на всіх територіальних рівнях існує така форма діяльності, як громадські ради. Сутність роботи рад полягає в здійсненні оперативного контролю за рішеннями, які приймаються комісіями в межах міських рад. Громадські ради (громадські дорадчі комітети) у системі здійснення самоврядних функцій у США є альтернативним інструментом громадських слухань» [10, с. 145].

У Фінляндії діє комплексна база для участі громадськості за допомогою електронних інструментів, що складається з численних ініціатив

на національному та місцевому рівнях. Далі наведено кілька прикладів нещодавніх ініціатив:

«Kansalaisaloite.fi: Он-лайн-платформа для подання громадських ініціатив. Ця он-лайн-система дає можливість громадянам створювати ініціативи та збирати твердження на їх підтримку» [70, с. 39].

Всі громадяни Фінляндії, що мають право голосу, можуть брати участь в ініціативах. Існує три типи громадських ініціатив: пропозиція створення нового закону; пропозиція щодо внесення змін до чинного законодавства або пропозиція щодо скасування чинного законодавства. Законодавчу базу для ініціативи описано в Законі про громадські ініціативи від 2012 р.

«Kuntalaisaloite.fi - онлайн-платформа для подання громадських ініціатив до муніципальних органів. Як і попередня платформа, Kuntalaisaloite.fi слугує онлайн-платформою для збору та підтримки громадських ініціатив, але лише на місцевому рівні. Згідно із Законом про органи місцевої влади, мешканці муніципалітету мають право подавати ініціативи, що стосуються діяльності муніципалітету» [70, с. 39].

Платформою дозволено три типи ініціатив:

– «звичайні, що подаються мешканцями муніципалітету;

– ініціативи з питань, що підпадають під компетенцію місцевої ради, що подаються принаймні 2 % осіб, що мають право голосу;

– ініціативи щодо муніципальному референдуму, що подаються принаймні 5 % осіб, що мають право голосу. Платформа надає користувачам детальні інструкції.

Otakantaa.fi – онлайн-платформа для діалогу. Он-лайн-платформа забезпечує різні форми консультацій з громадськістю та її участі: починаючи від розробки законопроектів, планування стратегій та програм, оцінювання сервісів та політик, до відображення потреб та ідей громадян. Платформа повинна слугувати місцем відкритих дискусій на різні теми для міністерств, муніципалітетів, інститутів, ГО та громадян» [70, с. 39].

Муніципалітети таких міст як Прага та Брно використовують для комунікації із громадою сервіс munpolis. Цей сервіс дає можливість міській владі інформувати своїх громадян на їх мобільні пристрої. Зокрема, міська влада може відправляти:

Інформаційні SMS-повідомлення, електронні листи та push-повідомлення про події, покращення та зміни у місті;

«- миттєво доставляти важливі новини про епідемію, відключення електроенергії, тарифи тощо;

- надсилати голосові повідомлення для громадян з вадами зору;

- забезпечувати просте звітування про такі проблеми, як незаконні звалища та пошкодження вулиць;

- проводити опитування для виявлення та вимірювання уподобань громадян і збільшення їх участі» [80].

У Німеччині низка проектів в галузі електронної демократії реалізується на муніципальному рівні. Так, на порталі невеликого міста Есслінген заздалегідь розміщується інформація про дати та повістки, а потім і протоколи засідань Міської ради, і будь-який бажаючий може ознайомитися з ними і залишити коментарі.

У столиці Нідерландів Амстердамі створена безкоштовна інформаційна служба Amsterdam Mail, яка розсилає жителям міста електронні повідомлення з потрібних тем.

На сайті столиці Швеції Стокгольма є підписка на цікаву для громадян інформацію, в тому числі протоколи засідань, результати розслідувань. Також там можна відстежити долю звернення до уряду від моменту його надходження до Адміністрації до прийняття остаточного рішення.

«Успішний проект залучення громадян до електронного обговорення проблем Євросоюзу реалізований в місті-державі Люксембурзі. Тут створено спеціальний сайт, на якому як громадяни, так і політики герцогства діляться думками з найрізноманітніших питань, які стосуються

розвитку Європи. Публікуються повідомлення в формі блогів, які не носять офіційного характеру - політики країни відкрито висловлюють власні, іноді відмінні від офіційної, думки» [82].

Місто Баррі, штат Онтаріо, Канада, розробило системний підхід для міської ради та інших місцевих комітетів для спілкування з громадянами та навпаки. Громадяни можуть спілкуватися та взаємодіяти з місцевою радою та комітетами через офіційні офіційні та неформальні канали. Офіційні канали зв'язку є загальнодоступними, документуються та посилаються на весь процес прийняття рішень Радою. «Ці канали включають використання списків тиражів, відкриті делегації, публічні зустрічі та відкриті презентації та делегації. Крім того, міська рада оприлюднила посібник із спілкування з міською радою, в якому описано кожен із кроків і процедур, до яких громадяни можуть залучатися. Крім того, встановлюються неформальні канали спілкування, такі як листування, зустрічі з сусідами та збори в ратуші, щоб пристосуватися до різних потреб аудиторії. Міська рада Баррі також відкрила канали для громадян, щоб отримати доступ до актуальної та розкладної інформації про сесії міської ради. Завдяки міському порталу громадяни мають доступ у режимі реального часу до актуального календаря засідань міської ради, генерального комітету та всіх довідкових комітетів. Календар (http://barrie.legistar.com/Calendar.aspx) містить документи з деталями зустрічі, порядок денний, протокол і відеозапис сесії» [78].

Цікавим є довід канадського міста Ванкувер. Міська влада цього міста використовує всі наявні канали комунікації із місцевою громадою. Однак, є досить корисний приклад застосування освітніх комунікацій для діалогу з місцевим населенням. Так, «у 2011 році понад 500 мешканців міста Ванкувер взяли участь у «Дослідженні транспортного майбутнього Ванкувера» через процес електронного обговорення на Facebook. Ця подія у Facebook була одним із низки механізмів залучення уряду для розробки

транспортної політики міста; заходи також включали особисті семінари, презентації, паперові та онлайн-опитування та онлайн-дискусійний форум.

Під час першого етапу процесу було створено дванадцять груп у Facebook із 45 учасниками в кожній відповідно до їхніх звичок у дорозі та демографічних характеристик. Потім учасники протягом двох з половиною тижнів брали участь у дискусіях під керівництвом фасилітатора щодо ключових питань, пов'язаних із транспортом, таких як здоров'я, доступність, економіка та навколишнє середовище. Потім кожна група запропонувала серію рекомендацій для транспортного плану міста та проголосувала за три свої улюблені» [81].

Усі пропозиції від кожної з 12 груп були зведені в документ із 19 рекомендаціями щодо транспортного плану Ванкувера. «Серед цих рекомендацій виникло сім ідей щодо велосипедного руху, п'ять щодо громадського транспорту, три щодо землекористування, дві щодо громадського простору та дві щодо пішохідних доріжок. Рекомендації публічно обговорювалися у Facebook протягом десяти днів наприкінці червня 2011 року. У результаті тривалого процесу онлайн-консультацій команда Vancouver Transportation 2040 написала відповідь на чотири сторінки на кожну з дев'ятнадцяти рекомендацій із конкретними ініціативами чи планами» [81].

У Пріштіні (Косово) відносини між муніципалітетом та громадою регулюється «Законом про місцеве самоврядування, який наділяє громадян муніципалітету правом брати участь у діяльності муніципалітету. Комунікація між міською владою та громадою включає інформування, пряме спілкування з громадянами, участь у процесах розробки муніципальних актів, проведення публічних зустрічей за кошти бюджету чи різноманітні капітальні проекти та розвиток партнерства між місцевою владою та громадою» [83, с. 4005].

У Косові потік комунікацій та інформації між органами місцевого самоврядування та громадою здійснюється за критеріями, «встановленими

Адміністративною інструкцією (КАР) № 1/2015 про веб-сайти державних установ, Адміністративною інструкцією № 06/2018 про мінімальні стандарти для Public Consolations, також Адміністративною інструкцією № 04/2018 про прозорість у муніципалітетах, крім того, ця інструкція зазначає, що муніципальна влада зобов'язана бути прозорою а також оприлюднювати всі документи, рішення та дії в рамках правових обмежень права доступу до публічних документів та запровадити механізми залучення громадян до прийняття рішень» [85]. Громадяни можуть проявляти ініціативу та пропонувати акти, які становлять загальний інтерес і потребу.

Відповідно до Закону про муніципальні системи 2000 року Південно-Африканської республіки, усі муніципалітети мають здійснювати інтегрований план розвитку. Кожен муніципалітет в цій країні повинен мати свій інтегрований план розвитку, менеджера плану розвитку та підрозділ або відділ інтегрованого плану розвитку, які розробляють та реалізують спланована комунікаційну програму.

Щоб муніципалітет задовольнив інформаційні потреби всіх громадян, він повинен:

– «розглянути конституційне право громадян на доступ до інформації про питання державного управління та надання послуг;

– мати навчений та обізнаний персонал, який може надавати інформацію людям;

– забезпечувати своєчасне, ввічливе, справедливе, ефективне обслуговування та надання всіх належних послуг з повагою до конфіденційності, безпеки, зручності, комфорту та потреб громадськості;

– забезпечити доступність опублікованої інформації за запитом у різних форматах, також розміщувати інформацію у спеціальних групах» [77].

У багатьох європейських країнах муніципалітети застосовують такий механізм комунікації як складання бюджету за участю громадськості.

Загалом, складання бюджету за участю громадськості - це особливий процес, до якого може бути залучено громадян конкретного міста, персонально або через організацію, з метою розподілу державних коштів. Першим польським містом, у якому було запроваджено складання бюджету за участю. громадськості було м. Сопот (2011 р.). З того часу кількість міст, які беруть участь в складанні бюджету за участю громадськості, щорічно зростає. Варто підкреслити, що єдиної моделі не існує, і кожне місто створює власну модель складання бюджету за участю громадськості відповідно до своїх потреб.

Складання бюджету за участю громадськості в м. Вроцлав було впроваджено у 2013 році, і за статистикою це один з найкращих прикладів в Польщі. «Місцева влада виділяє частину коштів з бюджету міста, які може бути надано для цілей складання бюджету за участю громадськості. Громадянам пропонується подавати власні ідеї проектів для реалізації в місті, які надалі розглядають та ухвалюють місцеві органи. Фінальні проекти обираються шляхом голосування громадян та втілюються відповідно до розробленої раніше дорожньої карти/графіка» [70, с. 29-30].

Варто зауважити, що подібний досвід є і в Україні. Адже, наприклад, в Миколаєві щороку проходить конкурс серед проектів Громадського бюджету.

Отже, світова практика взаємодії місцевої влади з громадами демонструє низку ефективних каналів для цієї комунікації та взаємодії. Зокрема, це канали інформування та комунікації через веб-сайти муніципалітетів, соціальні мережі, інформаційні хаби. А також муніципалітети використовують такі форми комунікації з громадою, як консультації з громадськістю, публічні зустрічі, звернення (зокрема і електронні) тощо.

Висновки до першого розділу

На основі викладеного у першому розділі матеріалу, автор приходить до наступних висновків:

- По-перше, комунікація міської влади та мешканців громади є складним процесом двосторонньої ефективної взаємодії та обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між представниками влади та громади (одноосібно чи групою), спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів з метою передавання та одержання інформації.

- По-друге, світова практика напрацювала низку механізмів ефективної комунікації між міськими виборними органами влади та громадами. Сьогодні більшість муніципалітетів по всьому світу використовують низку каналів комунікації та взаємодії міських рад та громад: веб-сайти муніципалітетів, соціальні мережі, публічні зустрічі та відкриті презентації, інформаційні хаби, консультації з громадськістю, публічні зустрічі, звернення, петиції.

РОЗДІЛ 2
ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МІСЬКИМИ РАДАМИ ТА ГРОМАДАМИ В УКРАЇНІ

2.1. Законодавча та нормативно-правова основа комунікації між міськими радами та громадами в Україні

Законодавча та нормативно-правова основа комунікації між міськими радами та громадами в Україні представлена, насамперед, Конституцією України, законами України, підзаконними нормативно-правовими актами (зокрема, указами Президента України, розпорядженнями та постановами КМУ), а також актами органів місцевого самоврядування.

Так, відповідно до ст. 40 Конституції України «усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк» [19]. Отже, Основний Закон нашої держави визначає основи комунікації держави з громадськістю через закріплення прав і свобод громадян.

Щодо взаємодії місцевої влади та громадськості, то така взаємодія, зокрема, регулюється положеннями Закону України «Про місцеве самоврядування» 1997 року. Зокрема. У пункті 1 ст. 75 вказано, що «органи та посадові особи місцевого самоврядування є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед територіальними громадами. Вони періодично, але не менш як два рази на рік, інформують населення про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, місцевого бюджету, з інших питань місцевого значення, звітують перед територіальними громадами про свою діяльність» [50]. Тобто міські ради,

як мінімум зобов'язані використовувати як форму комунікації із громадою – інформування про свою роботу та звітування.

Важливим документом для налагодження комунікації між міськими радами та громадами в Україні став Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року [46]. Цей закон визначив, що «всі громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення» [46].

У ст. 3 Закону України «Про звернення громадян» визначено, що зверненнями громадян виступають [46]:

- «Пропозиція (зауваження) - звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.
- Заява - звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.
- Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

- Скарга - звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об’єднань громадян, посадових осіб» [46].

Важливою подією для організації ефективної комунікації між міськими радами та громадою стало прийняття у 1997 році Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [55]. Цим актом було врегульовано порядок застосування механізму інформування населення про роботу міської ради. Цей Закон відповідно до Конституції України визначає «порядок всебічного і об'єктивного висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації і захисту їх від монопольного впливу органів тієї чи іншої гілки державної влади або органів місцевого самоврядування, є складовою частиною законодавства України про інформацію» [55].

Стаття 2 цього Закону закріпила права ЗМІ висвітлювати всі аспекти діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в нашій державі. Ця ж стаття зобов’язала органи державної влади та органи місцевого самоврядування «надавати ЗМІ повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї. Виключення становлять лише випадки, визначені Законом України «Про державну таємницю»» [55]. Важливим для мешканців громад міст в контексті цього закону стало те, що законодавець наділив ЗМІ правом на проведення «власних досліджень та аналізу діяльності органів органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб. Також ЗМІ отримали право давати оцінку та коментувати діяльність органів влади в Україні» [55].

Важливою подією стало прийняття у 2011 році було Закону України «Про доступ до публічної інформації», який «визначає порядок здійснення

та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес» [47].

22 березня 2012 року було прийнято закон України «Про громадські об'єднання» (який вступив в силу в 2013 році). Стаття 22 цього закону зобов’язала «органи місцевого самоврядування (зокрема, і міські ради) залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема, шляхом проведення консультацій з громадськими об'єднаннями стосовно важливих питань державного і суспільного життя, розроблення відповідних проектів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань» [44].

У 2015 році президентом України підписано важливий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції». Законом запроваджується «подання громадянами індивідуальних та колективних звернень в електронній формі з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку. Застосування електронного цифрового підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається» [43].

25 грудня 2013 року постановою КМУ України було затверджено Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян. Це Положення визначає загальні засади створення, впровадження та забезпечення функціонування Державної інформаційної системи електронних звернень громадян. «Державна система електронних звернень призначена для подання громадянами до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування звернень у формі електронних документів, забезпечення оперативного контролю з боку громадян за

розглядом їх звернень, ведення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування обліку звернень та контролю за вирішенням порушених у них питань» [53].

Сформувавши і відправивши електронне звернення за допомогою Системи, громадянин може у режимі on-line відслідковувати стан його опрацювання на кожному етапі, а строки роботи зі зверненнями і відповідальність чиновників за гальмування процесу дуже суворі.

Необхідно підкреслити важливість Постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних». Цим документом було затверджено Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, яке «визначає вимоги до формату і структури наборів даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, періодичність оновлення та порядок їх оприлюднення, а також перелік таких наборів даних» [54]. В редакції цієї постанови від 3 березня 2021 р. № 407, було додано Перелік наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, зокрема і органами місцевого самоврядування (додаток А) [54].

У 2015 році президентом України підписано Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян щодо електронного звернення та електронної петиції». Законом запроваджується «подання громадянами індивідуальних та колективних звернень в електронній формі з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку. Застосування електронного цифрового підпису при надсиланні електронного звернення не вимагається» [43].

Електронні звернення набирають популярності серед жителів м. Миколаєва. Так, за 2021 рік до виконавчих органів Миколаївської міської ради надійшло 1332 електронних звернень [68].

У контексті аналізу нормативно-правової основи комунікації між міськими радами та громадами окремо варто говорити про акти органів місцевого самоврядування.

Насамперед варто відзначити такий документ, як Статут територіальної громади «Міста». Кожне місто та містечко має власні історичні особливості, традиції, моделі комунікації всередині громади, економічні та соціальні умови. Для урахування цієї специфіки у процесах врядування та місцевого розвитку громади приймають власні статути. Статути територіальних громад міст належать до основних актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Як відзначає О. Нагорнюк, «у статуті міста чітко визначені відносини між владою та мешканцями громади. Адже не всі процедури прописані в законодавстві. Саме тому Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачає регламентацію частини з них у статуті. Наприклад, розділ ІІ Статуту територіальної громади міста Миколаєва регламентує порядок здійснення місцевого самоврядування та взаємовідносини його органів з органами виконавчої влади та механізми участі жителів міста у безпосередньому здійсненні місцевого самоврядування» [34].

Як правило, саме у статутах міст є норми, які зобов'язують залучати населення до діалогу про прийняття рішень місцевого значення. Варто підкреслити, що «у відповідальних та зацікавлених у взаємодії громадах діють спеціальні Порядки проведення консультацій з громадськістю, які переважно розроблені за шаблоном вищезгаданого Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від № 996 від 3 листопада 2010 р.» [52].

На необхідності ухвалення «Положення про консультації з громадськістю в територіальній громаді як додатка до Статуту наголошують у Методичних рекомендаціях щодо розроблення Статуту

територіальної громади. Вчена Х. Тибінка вказує, що складається ситуація, коли у певних громадах проведення консультацій з громадськістю суттєво відрізняється від інших. Ідеться про ініціаторів консультацій, предмет чи вимоги до осіб, які можуть подавати зауваження та пропозиції» [67].

Міські ради в Україні часто використовують такий інструмент комунікації із громадою, як громадські слухання. В Миколаєві є окремий правовий акт, який регулює питання проведення громадських слухань у місті. Так, рішенням Миколаївської міської ради від 28 січня 2016 року було затверджено Положення про громадські слухання в місті Миколаєві. «Положення про громадські слухання в місті Миколаєві встановлює порядок ініціювання, підготовки та проведення громадських слухань, а також порядок врахування їх результатів органами місцевого самоврядування міста Миколаєва та їх посадовими особами. Цей документ визначає, що метою громадських слухань є захист прав, реалізація свобод та законних інтересів членів міської громади через їх безпосередню участь та участь їх інститутів у прийнятті управлінських рішень, які стосуються міської громади» [56].

Міська влада, як правило, приймає для налагодження ефективної комунікації із громадою, такий документ, як Розпорядження «Про порядок організації та проведення особистого виїзного прийому громадян міським головою» (затверджується щорічно) та Розпорядження «Про порядок організації та проведення особистого прийому громадян у МІСТІ посадовими особами місцевого самоврядування,керівниками комунальних підприємств та установ міської ради»). Таке розпорядження приймає міський голова.

Так, відповідно до Розпорядження миколаївського міського голови від 29 січня 2020 року «Про Порядок організації та проведення особистого виїзного прийому громадян міським головою на 2020 рік», визначено «основні вимоги до організації та проведення особистого виїзного прийому громадян міським головою. Особистий виїзний прийом міського голови

проводиться регулярно згідно із затвердженим графіком. Дата та місце проведення особистого виїзного прийому громадян міським головою визначається відповідно до плану основних заходів, що проводяться Миколаївською міською радою та її виконавчим комітетом. Варто відзначити, що нового розпорядження на сайті Миколаївської міської ради знайдено не було» [58].

Також Миколаївська міська рада працює «відповідно до «Порядку організації та проведення особистого прийому громадян міським головою, секретарем міської ради, першим заступником міського голови, заступниками міського голови, керуючим справами виконавчого комітету Миколаївської міської ради». Цей документ вказує, що «особистий прийом громадян міським головою, секретарем міської ради, першим заступником міського голови, заступниками міського голови, керуючим справами виконавчого комітету Миколаївської міської ради проводиться регулярно згідно із затвердженим графіком» [39].

«Організація особистого прийому громадян посадовими особами забезпечується працівниками відділу по роботі зі зверненнями громадян департаменту забезпечення діяльності виконавчих органів Миколаївської міської ради спільно з посадовими особами, які здійснюють особистий прийом. За потреби, що визначається посадовою особою, яка проводить прийом громадян, або начальником відділу по роботі зі зверненнями громадян департаменту забезпечення діяльності виконавчих органів Миколаївської міської ради, до участі в особистому прийомі громадян залучаються інші посадові особи виконавчих органів Миколаївської міської ради» [39]. У цьому документі подається порядок реєстрації, вимоги тощо.

У 2021 році, через пандемію, міські ради в Україні почали приймати нові документи. Наприклад, «Кам'янська міська рада прийняла Порядок організації та проведення особистого прийому громадян міським головою із застосуванням відеоконференцзв'язку (Zoom)» [40]. У цьому документі так

само прописано прядок проведення особистого прийому, особливістю є формат проведення – відео конференція у Zoom.

Також слід відзначити, що останнім часом, деякі українські міста прийняли власні комунікаційні стратегії. Комунікаційна стратегія як документ покликана сформувати ефективну інформаційну взаємодію органів місцевого самоврядування з населенням, представниками громадських організацій і підприємцями. Мета цих стратегій доволі проста - сформувати зрозумілий імідж і стійкий інтерес мешканців до діяльності місцевої влади та водночас налагодити зрозумілу й послідовну комунікацію з містянами.

Наприклад, невелике місто Коломия у 2022 році прийняло Комунікаційну стратегію виконавчих органів Коломийської міської ради. Ця Комунікаційна стратегія має на меті:

– «Підвищити рівень поінформованості мешканців Коломийської громади про роботу міського голови та виконавчих органів міської ради.

– Підвищити рівень довіри мешканців громади до міського голови та виконавчих органів міської ради.

– Налагодити ефективну комунікацію між органами виконавчої влади та мешканцями громади в контексті соціально-економічного розвитку ТГ.

– Посилити впізнаваність та зміцнити репутацію органу місцевої влади як інституції, що має стратегічне бачення розвитку міста й сіл, реалізує конкретні проекти в інтересах міста й сіл та дослухається в цьому до думки мешканців» [57].

Варто відзначити, що у 2018 році Український кризовий медіа-центр у рамках Програма DOBRE почав навчати написанню комунікаційних стратегій та консультувати громади у підготовці документу. «За 5 років відбулося 38 тренінгів та консультацій для голів громад, заступників, секретарів рад, комунікаційників, фахівців відділів. Під час цих навчань громади з допомогою експертів вивчали етапи написання стратегій та

здобували навички, аби зробити свою стратегію дієвим планом розвитку комунікацій. Загалом навчання пройшли 100 громад. Із них 95 – партнери Програми USAID DOBRE із 10 областей: Дніпропетровської, Івано-Франківської, Харківської, Херсонської, Кіровоградської, Миколаївської, Тернопільської, Чернівецької, Чернігівської та Запорізької. Тренінг для ще 5 ТГ організовано у партнерстві із Асоціацією ОТГ – для представників громад з Вінницької, Житомирської, Львівської, Полтавської та Хмельницької областей» [21].

Однак, українські науковці С. Приліпко, Н. Васильєва та О. Бойко відзначають, що «комунікативна стратегія є документом, який лише рекомендує, що та за допомогою чого можна зробити. Проте, складно оцінити ефективність і результативність комунікації. Документ не дає відповіді на запитання: як комунікація впливає на досягнення цілей Стратегії розвитку територіальної громади? Яким чином покращиться ситуація якщо залучити громадськість до процесів, що відбуваються в територіальній громаді? Які соціальні, економічні та/або екологічні ефекти можна отримати під час реалізації комунікативної стратегії, як швидко та скільки потрібно на це витратити ресурсів і яких саме? Отже, комунікативна стратегія має бути дієвим інструментом налагодження ефективної комунікації між органами публічної влади та населенням, між усіма мешканцями, об'єднуючи, таким чином, усі населені пункти, які увійшли до територіальної громади, з урахуванням їх потреб та інтересів» [41, с. 91].

На думку І. Куропась, «комунікаційна стратегія, зазвичай, представлена в якості внутрішнього документа, повинна служити керівництвом для будь-якої діяльності в галузі засобів масової інформації та зв'язків з громадськістю, якою займається організація» [23].

З початком повномасштабного вторгнення армії російської федерації в Україну, було введено Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» на території України воєнний стан з 05:30 год 24 лютого 2022 року [42], внаслідок якого були запроваджені

деякі обмеження Конституційних прав і свобод громадян, а також в рамках дії Закону України «Про правовий режим воєнного стану» наявні процедурні зміни, які зокрема, але не виключно обмежили взаємодію міських рад з громадськістю.

Так, відповідно до нової ч. 10 статті 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», «у період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб, не поширюються вимоги у частині оприлюднення проєктів актів» [42].

Також були внесені зміни до Регламенту місцевих рад, що призвело до роботи постійних депутатських комісій та сесій місцевих рад без урахування відкритості та гласності.

Відповідно до дії Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та відповідно до частини 6 статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації», місцеві ради та їх виконавчі органи призупинили надання відповідей на звернення підприємств, установ, організацій, звернення громадян посилаючись на обставини непереборної сили незалежно від того, чи ведуться безпосередньої бойові дії на території громади.

Також інші нормативно-правові акти, зумовлені дією воєнного стану. Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 року № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану», органам місцевого самоврядування рекомендувалося «зупиняти, обмежувати роботу інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів», що призвело до обмеження в отриманні інформації для громадян.

Також на підставі цієї Постанови, а також керуючись рекомендаціями Асоціації міст України, деякі органи місцевого самоврядування зовсім

зробили недоступною для перегляду свою офіційну веб-сторінку місцевої ради на період від 24 лютого 2022 року до травня 2022 року. «Закриття частково чи повністю веб-сторінок місцевих рад, що стало одним із заходів інформаційної безпеки персональних даних членів територіальної громади та публічних даних органів місцевого самоврядування, також, на нашу думку, є важливим фактором зниження як громадської участі у процесі прийняття рішень, так і громадського контролю за діяльністю органів влади під час війни» [11].

Отже, в Україні створено досить ґрунтовну законодавчу та нормативно-правову основу для комунікації між міськими радами та громадами в Україні. Зокрема, основи налагодження комунікації закріплено в Конституції України, законах України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», постановах та розпорядженнях Кабінету Міністрів України та актах органів місцевого самоврядування. Однак, наразі обмеження впроваджені владою щодо забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану призвело й до обмежень в отриманні інформації громадянами.

2.2. Стан організації комунікації між міськими органами влади та громадами на сучасному етапі українського державотворення

У сучасних умовах будь-яка громада не здатна розвиватися без розбудови ефективних комунікаційних зв’язків, без повного інформування про плани розвитку громади і широкого залучення громадян до їх реалізації.

Адже «саме комунікація підвищує поінформованість жителів та підтримує їхній інтерес до діяльності громади, допомагає залучати людей

до управління. Завдяки комунікації налагоджується обмін інформацією у громаді як із внутрішньою, так і з зовнішньою авдиторіями» [69, с. 10].

Досить вагомим для з'ясування стану організації комунікації між міськими органами влади та громадами на сучасному етапі українського державотворення є рейтинг муніципальної прозорості, який щорічно складає команда «Transparent cities/Прозорі міста» Протягом 5 років програма «Прозорі міста/Transparent cities» сприяє посиленню якості врядування в українських містах, наснажує місцеві ради бути прозорими та підзвітними перед своїми громадянами та впроваджувати зміни для зниження корупції та розвитку міст.

«П'ятірку лідерів муніципальної прозорості у 2021 році складають Маріуполь (91 бал), Львів (85,49), Дніпро (84,2), Дрогобич (83,16) та Мукачево (81,3). Вперше в історії дослідження одразу 5 міст перетнули позначку у 80 балів та увійшли до категорії «прозорих». Це означає, що міста ухвалили важливі рішення щодо публікації даних, бюджету, електронної демократії, стратегій розвитку та регуляторної політики. А головне - виконали не лише вимоги законодавства, а ініціювали створення додаткових послуг та сервісів для комфорту своїх мешканців. Результат цих зусиль - безпрецедентний за всю історію програми «Прозорі міста/Transparent cities» рівень відкритості міст» [31].

Серед 100 міст, що оцінюються, «категорію «непрозорих» (0-19 балів) отримали лише 2 міста: Вишневе (17 балів) та Ізмаїл (15.63 бала). Для прикладу, у 2017 році (перше рейтингування), «непрозорими» було 14 міст. Більшість міст мають позитивну динаміку росту прозорості. Так, 54 міста показали позитивний приріст та додали в середньому 5,26 бала. Найбільше балів за 5 років додали Червоноград (45,4→66,2), Новомосковськ (14,8→34,49), Миколаїв (55,7→71,37), Мукачево (65,9→81,3), Охтирка (41,7→54,8). Зростання в балах не завжди гарантує вищу рейтингову позицію, оскільки конкуренція між містами зростає. Окрім 54 міст, що зросли по балах, 36 - підвищили свою позицію в Рейтингу» [31].

Сьогодні в Україні міські ради використовують низку механізмів комунікації із громадою. Зокрема, це:

- створення та діяльність дорадчих органів при органах місцевого самоврядування;

- проведення консультацій громадськістю (громадських обговорень, «круглих столів», диспутів, конференцій тощо);

- участь керівників органів місцевого самоврядування у телевізійних та радіопередачах зі зворотнім зв'язком.

- інтерактивні форми спілкування з владою та інше.

Найпоширенішим механізмом взаємодії, який використовують міські ради в Україні є механізм інформування мешканців громади про свою роботу та роботу виконкому ради. Найчастіше міська рада власними силами та за власної ініціативи публікує інформацію про результати своєї діяльності.

Практично всі міські ради в України мають свої сайти. Проте рівень інтерактивності цих веб-сторінок залишається різним. Але тільки «інформування громадян за принципом «згори – вниз» недостатньо, для повноцінного функціонування електронної демократії. Веб-сайти міських рад мають забезпечувати ефективну взаємодію із громадою. Перехід від одностороннього формату до справжньої комунікації між владою та суспільством нині триває» [31].

Також сьогодні органи влади активно використовують сучасні канали інформування громадськості, наприклад, мережу Facebook. Оскільки Facebook як середовище для комунікації передбачає зворотній зв'язок та можливість реакції на пости, співробітники органу влади працюють з коментарями та відгуками під постами на сторінці органу влади у Facebook.

Варто відзначити, що наприкінці 2017 року спільними зусиллями департаменту міського голови створено групу Contact Center при Миколаївській міській раді у соціальній мережі Фейсбук. Мета створення - спілкування громади з посадовими особами органів місцевого

самоврядування, представниками комунальних підприємств та організацій; оперативне реагування на проблемні питання. Така форма роботи дозволяє миколаївцям звернутися безпосередньо до посадових осіб та отримати кваліфіковану консультацію, оперативно вирішити проблему. Група стала потужним комунікатором між міською владою і громадою. До корисного та цікавого проекту протягом 2018 року долучилося майже 13 тисяч миколаївців. Аби жодне звернення не залишилося без уваги, завдяки зусиллям фахівців департаменту міського голови до роботи групи залучено всі офіційні структури – виконавчі органи міської ради, комунальні підприємства тощо. Фахівці Служби міського голови ведуть постійний моніторинг звернень громадян, відстежують якість і оперативність реагування.

«Департаментом міського голови розроблено Положення групи Contact Center при Миколаївській міській раді в соціальній мережі Facebook. Міський голова офіційно затвердив його 29 серпня 2018 року. Це унікальний досвід в Україні: Миколаїв – перше місто, де офіційно затверджено порядок роботи механізму спілкування громадян з посадовими особами органів місцевого самоврядування, представниками комунальних підприємств та організацій в соціальній мережі, а також забезпечено належну організацію та функціонування контакт-центру» [16].

Станом на кінець листопада 2022 року 101 міська рада в Україні як канал комунікації використовує платформу «Відкрите місто». Цю платформу було утворено в рамках швейцарсько-української програми «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), що реалізується Фондом Східна Європа у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України та фінансується Швейцарією. Проект «Відкрите місто» є краудсорсинговою інтернет-платформою для взаємодії мешканців з місцевою владою та комунальними підприємствами, а також для самоорганізації громадян.

Слід відзначити, що серед 101-ї міської ради є і Миколаївська міська рада. Завданням проекту є налагодження ефективної та високомобільної системи комунікацій між містянами та виконавчими органами влади міста Миколаєва. Дуже часто проблема має бути вирішена в найкоротші терміни але діюча на сьогодні система комунікацій має певні недоліки. Будь яка скарга має пройти всі етапи бюрократичної системи, аж поки не потрапить на стіл виконавця і тільки після цього наступає етап вирішення проблеми. Проект «Відкрите місто» надає прості і дієві інструменти для оперативного реагування на міські проблеми з боку структурних підрозділів, підприємств та організацій Миколаївської міської ради уповноважених на вирішення відповідних проблем.

Алгоритм комунікації через платформу «Відкрите місто» досить простий:

«По-перше, мешканцю міста необхідно зареєструватись на порталі, вибрати категорію, до якої відноситься проблема, додати фото та/або відео файли (за наявності) та вказати адресу чи координати проблемної ділянки на карті.

По-друге, повідомлення про наявність проблеми після перегляду модератором автоматично відправляється відповідальним органам влади/організаціям. За необхідності виконавець чи відповідальний працівник може запросити додаткову інформацію чи уточнення щодо зареєстрованого повідомлення у користувача.

По-третє, відповідальний за вирішення проблеми орган влади/організація вирішує проблему. Якщо проблема не може бути вирішена відразу чи протягом певного прийнятного часу, відповідальний працівник інформує користувача щодо обґрунтованих причин неможливості вирішення цієї проблеми» [32].

Втім, на сайті платформи чітко прописано, що електронне спілкування мешканців територіальної громади з підрозділами місцевих органів влади чи комунальних підприємств на сторінках комунікаційної

платформи «Відкрите місто» не має статусу офіційного листування, воно не може бути опубліковане у засобах масової інформації чи використане у вигляді посилань як офіційна відповідь органу місцевого самоврядування. Для отримання офіційної відповіді необхідно звернутися у відповідні органи влади у вашому місті у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян».

Також модератори сайту мають право залишити без відповіді і не розміщувати на сайті звернення, «які містять ненормативну лексику, наклеп і образи, дискредитацію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та їхніх посадових осіб, керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, а також заклики до розпалювання національної, расової, релігійної та іншої ворожнечі» [79].

Звичайно, важливим каналом комунікації між міською владою та громадою є місцеві ЗМІ.

Вітчизняний науковець М. Пахнін вказує на роботи ЗМІ на місцевому рівні. Зокрема, на тому, що «міські голови, керівники департаментів органів міської влади організовують щотижневі прес-конференції, під час яких вони висвітлюють важливі події, що відбулися попереднього тижня, та анонсують події поточного тижня, відповідають на запитання журналістів. Такі зустрічі із представниками ЗМІ забезпечують подання журналістами офіційного погляду на події, що відбуваються в місті, районі чи області» [36, с. 179].

Втім, слід відзначити, що представники міської влади можуть використовувати такі заходи задля відволікання уваги від дійсно важливих проблем через привертання уваги до інших тем, визначених самими посадовцями. Це звичайно не сприяє налагодженню саме ефективної комунікації між міською радою та громадою, яка залишається непоінформованою з ключових питань або хибно поінформованою.

Характерною формою роботи органів влади й аудіовізуальних ЗМІ місцевого рівня є зустрічі в прямому ефірі з керівниками органів публічної влади. Особливістю таких передач є можливість поставити запитання гостю студії не лише у ведучого, а й у слухачів чи глядачів.

Варто зазначити, що такий вид комунікації є досить популярним серед громадян: «не кожен має змогу потрапити на прийом до посадової особи, крім того, ефект публічно поставленого запитання й отриманої відповіді надає впевненості у вирішенні проблеми. Такі передачі є позитивними й для гостя студії, який, відповідаючи на запитання, не лише показує свою відкритість, а й доносить свою позицію, розповідає про діяльність органу, який представляє. Також такі передачі дають посадовцям можливість отримати зворотний зв'язок щодо їхньої діяльності, врахувати думки та пропозиції громадян під час прийняття рішень, зменшити навантаження на працівників відділів, які працюють зі зверненнями громадян. Специфіка соціально-політичної ситуації кожного населеного пункту визначає вибір і змістове наповнення форм роботи органів влади зі ЗМІ. Такі зустрічі відбуваються, щоб наочно продемонструвати результати діяльності або ж привернути увагу до нагальних проблем» [36, с. 180].

Варто відзначити позицію П. Любченко, який акцентує увагу на «необхідності компетенції міської влади у співпраці із місцевими ЗМІ. Так, відповідно до норм Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеві ради можуть засновувати засоби масової інформації, призначати і звільняти їх керівників (статті 26 і 43). Стаття 7 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» наділяє органи місцевого самоврядування правом на заснування/спів засування друкованих чи аудіовізуальних ЗМІ в порядку, встановленому законодавством України, і в межах коштів, що виділяються з державного чи місцевих бюджетів на висвітлення їх діяльності, або за рахунок

перерозподілу коштів, що виділяються на забезпечення функціонування цих органів» [26, с. 73].

Ст. 16 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» передбачена можливість створення комунальних телерадіоорганізацій, рішення про їх створення та фінансування приймається відповідними органами місцевого самоврядування. Сьогодні в нашій державі засновниками ЗМІ є значна кількість органів місцевого самоврядування. Однак, іноді, через відсутність коштів, муніципальні ЗМІ можуть навіть припинити своє існування, або їх робота точно не сприяє підвищенню ефективності комунікації міської влади із громадою через низькі показники охоплення аудиторії муніципальними ЗМІ.

Варто сказати, що сьогодні є низка досить вдалих та успішних прикладів налагодження ефективної комунікації між міською радою та громадою.

Так, три громади - Мереф'янська, Лановецька та Теребовлянська - стали взірцевими за особливі досягнення у забезпеченні комунікації між міськими радами та громадою.

Зокрема, «у Мереф'янській міській громаді було розроблено за допомогою Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) комунікаційну стратегію Мереф'янської громади, основним завданням якої було налагодження якісніших комунікаційних зв'язків між жителями та владою. Громадяни підтримували рішення громади й активно долучалися до написання стратегії. Міська влада поставила перед собою завдання - навчити працівників громади писати інформаційні повідомлення, поширювати їх та отримувати зворотний зв'язок від людей. Кожне управління, окрім сайту та бюлетеня громади, має власні канали поширення інформації у соціальних мережах» [18].

Окрім того, спільно з Мінцифрою та Міжнародною організацією «Фонд Східна Європа» у громаді у червні 2021 року запустили ще один

комунікаційний інструмент взаємодії влади і громадян - чат-бот «СВОЇ». Він дає змогу через смартфон отримувати новини громади, консультації щодо послуг, подавати та підтримувати електронні петиції.

Варто відзначити, що налагодити довіру у громаді, залучити людей до управління – це головне завдання міської влади як комунікаційників.

«Лановецька міська рада у якості ключового пріоритету визначила розвиток інструментів дистанційної взаємодії влади із жителями громади. Це дало можливість розширити комунікативні канали та створити платформу для культури прозорості у діяльності установи, спільного доступу та співпраці. Лановецька міська рада активно веде веб-сайт та соціальні мережі (Facebook, Telegram, Instagram) за допомогою яких під час карантину поширювалася інформація про події у житті громади, протоколи дій у випадку виявлення симптомів захворюваності, карантинні заходи на території громади, правила дотримання карантинних заходів, повідомлення про дезінфекцію вулиць та взаємодіючи з КНП «Лановецькою міською лікарнею» велася статистика захворюваності у громаді. В умовах карантину та війни соціальні мережі стали єдиною платформою, де можна організувати масову зустріч. Саме тому Лановецька міська рада спільно з Культурним центром Єловицьких проводили онлайн-заходи, які транслювалися на офіційних сторінках організацій у Facebook» [18].

«У відкритому онлайн-діалозі з міським головою Р. Казновецьким жителі Лановецької громади мали змогу задати міському голові свої запитання, отримати на них вичерпні відповіді та звернути увагу керівництва на проблеми, які належать до компетенції міської ради, а також пропонували власні ідеї для благоустрою території громади. Завдяки побудові конструктивного діалогу органів місцевого самоврядування з мешканцями шлях подальшого розвитку громади у період карантинних обмежень був успішним» [18].

Драйвером активностей та налагодження комунікації у громаді став Культурний центр Єловицьких, створений за підтримки Програми DOBRE.

«За два роки на базі центру відбулося 400 заходів для мешканців громади різних вікових груп: офіційні події, зустрічі, заняття гуртків, а також перегляди фільмів та футбольних матчів (з офіційними дозволами від правовласників на демонстрований контент). За короткий час від свого створення центр має понад 1500 підписників у Facebook та 500 читачів в Instagram» [69, с. 12].

Також проводилися онлайн-конкурси та марафони. Для прикладу, музичний онлайн-марафон #переспівайцє. «Рекордну кількість переглядів, 25 тисяч, набрало відео Каті Романюк, яка виконала пісню «Все буде добре» гурту «Океан Ельзи». У липні 2020 року в рамках Дня міста міський голова Роман Казновецький вручив нагороди переможцям фотомарафону #ланівцівмоємусерці. За умовами марафону потрібно було викласти фотографію улюбленого місця у Ланівцях або свій портрет на фоні цього місця в свої соцмережі із хештегом #ланівцівмоємусерці. Переможця визначали за кількістю уподобань у Facebook та Instagram. Призерами стали четверо жителів міста. Спеціальні відзнаки отримали учасники за активність та за популяризацію Лановець за кордоном» [69, с. 13].

Варто відзначити активну комунікативну діяльність лановецького міського голови Р. Казновецького, який комунікує з мешканцями громади зокрема через власну сторінку у Facebook. Така комунікація показала свої переваги під час карантину, коли жителі громади досить адекватно сприймали всі карантинні обмеження. Тим паче, ця практика є корисною зараз, в умовах війни, коли мешканці громади потребують постійного інформування від міської ради про події в громаді.

Миколаївська міська рада також використовує сучасні технології та канали для комунікації із населенням громади. Міська рада має сайт, де публікуються документи про діяльність ради та міського голови, на сайті створено розділ для подання електронного звернення. В умовах війни комунікація дещо пожвавилась, адже мешканці міста потребують конкретної цілодобової допомоги. З початку повномасштабного вторгнення

Миколаївська міська рада двічі проводила свої засідання (28 липня та 8 вересня 2022 року) - обидва рази у форматі Zoom-конференції. Ці засідання транслювались у прямому ефірі через ютуб. Також транслюються і засідання постійних комісій міської ради, які, щоправда, через війну, проводяться лише напередодні сесії. Не транслюються у прямому ефірі засідання виконавчого комітету Миколаївської міської ради.

Основним каналом комунікації влади Миколаєва є офіційний телеграм-канал міського голови О. Сєнкевича (83 тисячі підписників) та телеграм-канал «Миколаївська міська рада» (31,5 тисячі підписників).

«Представники міської влади Миколаєва регулярно спілкуються з журналістами та дають інтерв'ю місцевим телеканалам. Зокрема, у вересні на комунальному телеканалі «МАРТ» вийшли інтерв'ю з очільницею міського управління освіти Г. Личко та заступником міського голови В. Луковим. Коментарі журналістам дають керівники комунальних підприємств, адміністрацій районів, депутати міської ради» [63].

Миколаївська міська рада має свою сторінку у Facebook. Однак, активною вона стала вже під час війни. Раніше на ній розміщувались інформація та новини, однак активних оновлень не було. Після 24 лютого 2022 року цей канал міська рада почала використовувати набагато активніше.

Слід зазначити, що депутатський корпус Миколаївської міської ради також використовує можливості соціальних мереж для комунікації з громадою. Зокрема, не тільки через виконання обов'язків депутата, а й використовують соціальні мережі як майданчик для наступних виборів. Соціальні мережі дозволяють депутатам не лише оперативно реагувати на запитання та пропозиції виборців, а й звітувати про свою роботу з отриманням зворотного зв'язку – громадської думки щодо результативності такої діяльності. Варто відзначити, що наприкінці 2021 року посилання на сторінку у Facebook мали «39 з 54-х депутатів Миколаївської міської ради, деякі з них ведуть ці сторінки безпосередньо як особисті та (або)

інформаційні щодо своєї професійної сфери, без висвітлення результатів депутатської діяльності» [65].

«Депутати Одеської міської ради також використовують соціальні мережі, електронну пошту та інші види дистанційного спілкування з виборцями. Одеська міська рада одна з небагатьох в Україні, яка надає можливість населенню звертатися до депутатів дистанційно на Депутатському порталі. На сайті необхідно перейти в розділ «Депутати», потім на сторінку потрібного депутата (зазначені в алфавітному порядку). На сторінці депутата праворуч розташовані різні опції, зокрема «Задати питання». Саме в цьому підрозділі можна зв'язатися з депутатом. Варто зауважити, що період діє воєнного стану цей портал не працює» [1].

Звичайно, комунікація між міськими органами влади та громадами – це не лише інформування та відповіді на питання. До комунікативних моментів відноситься і процес залучення громадян до прийняття рішень. Відомо, що є багато механізмів залучення людей до прийняття рішень у сучасних громадах. Проте у цій справі важлива не кількість, а якість. Серед українських громад найпопулярнішими є бюджет участі, громадські слухання, публічні консультації.

Наприклад, в Миколаєві комунікація між міською владою та громадою відбувається зокрема і через громадський бюджет міста. Загалом, механізм громадського бюджету був запроваджений в Україні нещодавно і без законодавчого закріплення. Проте вже зараз напрацьована практика, яка може бути застосована органами місцевого самоврядування для запровадження громадських бюджетів участі у своїх містах. Зокрема, «у більшості міст, які запровадили громадські бюджети, визначені детальні процедури ініціювання, розгляду, голосування та виконання громадського бюджету. Визначені хороші процедури і стандарти, регулювання відбувається на належному рівні, потребує удосконалення лише порядок звітування після виконання проектів» [8].

«Громадський бюджет міста Миколаєва – це частина міського бюджету міста, що впроваджує процес взаємодії органів місцевого самоврядування та громадян міста Миколаєва, місцева ініціатива, форма прямого волевиявлення мешканців міста Миколаєва, що впроваджує інноваційні механізми залучення громадськості до розподілу коштів міського бюджету та спрямована на демократичний процес обговорення громадою окремих напрямів використання бюджетних коштів, шляхом проведення конкурсу проектів» [38].

Консультації з громадськістю – важливий механізм забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів влади, який активно використовують органи влади в Україні. Проведення консультацій з громадськістю сприяє налагодженню системного діалогу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів таких рішень.

Вітчизняний науковець О. Зарічний вказує, що «під консультаціями з громадськістю слід розуміти форму участі громадян у здійсненні публічної влади, за якої обговорюються проекти рішень органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства для покращення їх якості та ефективності. Коло питань, щодо яких проводиться консультація, має бути чітко визначеним та актуальним» [14, с. 143].

Консультації з громадськістю проводяться у формі публічного громадського обговорення, електронних консультацій з громадськістю (безпосередні форми) та вивчення громадської думки (опосередкована форма). Консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення, електронних консультацій з громадськістю та вивчення громадської думки з одних і тих самих питань можуть проводитись одночасно.

В обов’язковому порядку проводяться «консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення та/або електронних консультацій з громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів, які:

– стосуються конституційних прав, свобод та обов’язків громадян;

– стосуються життєвих інтересів громадян, у тому числі впливають на стан навколишнього природного середовища;

– передбачають провадження регуляторної діяльності у певній сфері;

– визначають стратегічні цілі, пріоритети і завдання у відповідній сфері державного управління (у тому числі проекти державних і регіональних програм економічного, соціального і культурного розвитку, рішення стосовно їх виконання);

– стосуються інтересів територіальних громад, здійснення повноважень місцевого самоврядування, делегованих органам виконавчої влади відповідними радами;

– визначають порядок надання адміністративних послуг» [9];

– «стосуються правового статусу громадських об’єднань, їх фінансування та діяльності; передбачають надання пільг чи встановлення обмежень для суб’єктів господарювання та інститутів громадянського суспільства;

– стосуються присвоєння юридичним особам та об’єктам права власності, які за ними закріплені, об’єктам права власності, які належать фізичним особам, імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій;

– стосуються витрачання бюджетних коштів (звіти головних розпорядників бюджетних коштів за минулий рік)» [9].

Важливим елементом у системі взаємодії міських рад та громадськості є громадські ради, які, виступаючи своєрідною платформою

комунікаційної взаємодії, є потужним інструментом залучення громадян до участі в розвитком громади. Громадські ради спроможні стати ефективним «містком» між інститутами влади та населенням за умови активної громадянської позиції та відповідального ставлення до виконання взятих на себе обов'язків і повноважень усіма учасниками комунікації.

Наприклад, при Миколаївській міській раді діють шість громадських рад: Громадська рада з питань охорони навколишнього середовища ДЖКГ; Громадська рада при департаменті енергетики, енергозбереження та запровадження інноваційних технологій; Громадська рада з питань розвитку туризму; Громадська рада з питань освіти дорослих; Громадська рада ринку нерухомості; Експертно-громадська рада.

Варто відзначити, що сьогодні в Україні активно розвиваються форми електронної взаємодії між міськими радами та громадою.

Зокрема, сьогодні органи міської влади взаємодіють з мешканцями громади шляхом проведення «електронних консультацій». Для проведення електронних консультацій орган виконавчої влади створює спеціальну підрубрику «Електронні консультації» рубрики «Консультації з громадськістю» на своєму веб-сайті. Для консультацій також може використовуватись урядовий веб-сайт «Громадянське суспільство і влада». Терміни та порядок оприлюднення проектів нормативно-правових актів визначаються Законом України «Про доступ до публічної інформації» та Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». «Електронні консультації починаються із оприлюднення повідомлення про проведення консультацій, яке може містити:

1) назву органу влади;

2) назву акту та стислий зміст пропозиції;

3) соціальні групи та зацікавлені сторони, на які поширюється дія рішення;

4) можливі наслідки проведення в життя рішення для різних соціальних груп та зацікавлених сторін;

5) електронна адреса та терміни подання пропозицій;

6) номер телефону, за яким проводяться консультації;

7) дані про відповідальну особу органу влади;

8) термін і спосіб оприлюднення результатів обговорення» [45].

Також в Україні набуває популярності така форма взаємодії як електронні петиції. У статті 23 Закону України «Про звернення громадян» закріплено «право громадян на звернення до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції» [45].

Слід відзначити, що така форма взаємодії стає досить популярною і серед жителів м. Миколаєва. Підтвердженням цього є наявність 1332 електронних звернень у 2021 році виконкому Миколаївської міської ради [68].

Однак, не варто плутати е-звернення та е-петиції, хоча і те, й інше адресується органам влади і інформує про якусь проблему або вимагає чи ж пропонує її вирішити. Аби не сплутати ці два інструменти взаємодії органів влади із громадськістю, слід зазначити, що в «е-зверненні громадянин може писати про проблему, яка стосується його безпосередньо, тоді як петицію можна подавати з приводу будь-яких питань. Також важливим є те, що електронна петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу, якому вона адресується, протягом двох робочих днів і розглядається за умови збору на її підтримку певної кількості підписів впродовж певного терміну. Що ж стосується е-звернення, то воно розглядається так само, як усне або письмове, тож не потребує збору підписів та не обов'язково оприлюднюється» [36].

Отже, міські ради українських міст напрацювали низку механізмів для налагодження ефективної комунікації з громадами (інформування громадян через ЗМІ, власні сайти, соціальні мережі; консультації з громадськістю, звернення, особисті зустрічі, громадські слухання тощо). Однак, не всі наявні канали комунікації міськими радами використовуються у повній мірі.

Висновки до другого розділу

На основі викладеного у другому розділі матеріалу, автор приходить до наступних висновків:

По-перше, в Україні створено досить ґрунтовну законодавчу та нормативно-правову основу для комунікації між міськими радами та громадами в Україні. Зокрема, основи налагодження комунікації закріплено в Конституції України, законах України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», постановах та розпорядженнях Кабінету Міністрів України та актах органів місцевого самоврядування. Однак, наразі обмеження впроваджені владою щодо забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану призвело й до обмежень в отриманні інформації громадянами.

По-друге, вважаємо, що наразі в Україні є як приклади налагодженої ефективної комунікації міських рад та громади, так і приклади недостатньої роботи у сфері розвитку комунікації між міською радою та громадою. Більшість міських рад для комунікації з громадою використовують формальні інструменти громадської участі петиції, електронні петиції, різні форми консультацій (живого спілкування та онлайн) та слухань з громадськістю. Також міськими радами застосовуються такі комунікаційні канали, як проведення круглих столів, фокус-груп, збір пропозицій. Міські

ради активно використовують місцеві ЗМІ, власні сайти та соціальні мережі, месенджери для комунікації з мешканцями власної громади, цей процес актуалізувався в умовах пандемії та війни.

РОЗДІЛ 3
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ МІСЬКИМИ РАДАМИ ТА ГРОМАДАМИ В УКРАЇНІ

3.1. Ключові недоліки комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні

На сучасному етапі комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні є низка проблем та недоліків.

Насамперед, треба сказати про недосконалість нормативно-правового забезпечення організації комунікації між міською радою та громадою в українських містах. Зокрема, в Україні не прийнятно закони «Про громадські слухання», «Про публічні консультації», «Про місцеві ініціативи», «Про публічний контроль», «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання». Ці нормативно-правові акти змогли посприяти підвищенню ефективності комунікації між міською радою та громадою.

Найважливішою проблемою місцевого самоврядування у комунікативному аспекті є активізація членів територіальної громади задля контролю за діяльністю рад, актуальною також залишається просвітницька робота у напрямі інформування громадян про їх права у здійсненні місцевого самоврядування, спонукання (у тому числі економічне) громадян до застосування на практиці механізмів врядування, участі у стратегічному плануванні розвитку громади, у розробці місцевої політики тощо.

«Громадяни мають більш активно користуватися можливостями, які надають е-петиції, саме на місцевому рівні, а представники органів місцевого самоврядування – більш оперативно та якісно втілювати підтримані е-петиції. Сьогодні потрібно поширити громадські бюджети

(бюджети участі) у більшій кількості громад й адвокатувати саме громадську модель участі. Для повноцінної участі громадян також необхідно подолати цифрову нерівність у доступі та умінні користуватися ІКТ, адже обізнаність громадян про е-демократію та інструменти е-участі залишається низькою» [13].

Міська влада має вирішувати проблему цифрової нерівності разом із державною владою. Адже можливості комунікації за допомогою ІКТ дають значні переваги насамперед міській владі. Всі учасники комунікаційного процесу поінформовані про нагальні проблеми швидко і вчасно.

Органи місцевого самоврядування мають покращувати роботу зі зверненнями громадян, поданими у формі пропозицій, адже такі звернення є механізмом безпосередньої участі громадян у вирішенні загальносуспільних справ та питань місцевого значення, дають можливість громадянам активно впливати на розробку та здійснення державної політики.

Варто відзначити, що «близько 130 громад запровадили е-петиції, якими користується уже понад 1 мільйон українців. Громадські бюджети як форма комунікації застосовуються у 70 громадах. Київ став лідером за ефективністю впровадження таких інструментів: рівень підтримки петицій владою – 70%, а на громадський бюджет виділено рекордну суму – 100 мільйонів гривень. На національному рівні е-демократія розвивається повільніше, але розробка Концепції розвитку електронної демократії може змінити ситуацію» [15].

Однак, варто виокремити проблему того, що «значну групу звернень становлять петиції з проблемами, що не можуть бути вирішені органами місцевого самоврядування. Оскільки законодавство не дає можливості відхиляти петиції, які виходять за межі компетенції місцевих органів, звернення не лише реєструються, а й часто збирають необхідну кількість підписів. За цих умов міські ради змушені на них реагувати поясненням про неможливість вирішення проблеми, що з точки зору пересічного

громадянина, не знайомого з принципами роботи владних інституцій, може виглядати як проста відписка» [15].

Також варто підкреслити, що ваговим недоліком є те, що порядок проведення консультацій з громадськістю, та Типове положення про громадську раду мають виключно рекомендаційний характер для органів місцевого самоврядування. Цей факт негативно відображається на формуванні та функціонуванні таких дорадчих органів при місцевих органах влади.

Слід зауважити, що консультації з громадськістю досить часто замінюються прийомом громадян, а механізм зворотного зв'язку за наслідками консультацій не носить системного характеру.

Як вказує О. Зарічний, «сьогодні в Україні процедуру громадського консультування використано не достатньо ефективно. Вони мають формальний, «показовий» характер і часто не мають реального значення, а проводяться задля хорошого вигляду та іміджу владних органів» [14, с. 149].

Інший український науковець С. Іщук зауважує, що «порядок проведення консультацій з громадськістю у сьогоднішніх умовах діяльності владних інститутів є суто формальним атрибутом і виконується органами виконавчої влади виключно бюрократичним способом» [17, с. 6].

Українські вчені відзначають, що «органи місцевої влади досить часто не враховують думку громадськості (заперечення, пропозиції), висловлену на зборах, в процесі консультацій, при проведенні громадських експертиз, громадських слухань. Відсутні системність та механізм зворотного зв'язку за наслідками консультацій, громадяни часто мало або погано поінформовані, а партнерство як найвищий рівень взаємодії перебуває ще на ранніх етапах розвитку» [64].

І. Вербицький справедливо відзначає, що «основною проблемою є взаємна недовіра та взаємні стереотипи, основою для яких є низька обізнаність в системі міського управління та залучення жителів,

упередження, попередній негативний досвід співпраці, несистемність взаємодії, вибіркове ставлення органів міської влади до громадянського суспільства» [3].

Серед основних бар'єрів до залучення є також взаємне незнання та нерозуміння, до кого саме звертатись для налагодження взаємодії; а також неспівпадіння взаємних очікувань жителів та органів міської влади: рішення приймаються повільно і комунікуються погано. З боку громадянського суспільства є звинувачення органів міської влади у байдужості та неефективній роботі. «У процесі взаємодії обом сторонам доводиться проходити через травматичні конфліктні ситуації. Це все відбиває у органів міської влади бажання взаємодіяти з неурядовими організаціями у майбутньому, а до звичайних жителів взагалі закріплюється надто велика дистанція і найефективнішим механізмом їхнього залучення вважаються традиційні звернення та скарги. Завантаженість основними посадовими обов'язками не дозволяє працівникам органів міської влади приділяти достатньо часу реалізації механізмів залучення. Важливим бар'єром є також відсутність практик раннього залучення жителів до міського управління» [3].

Отже, можна говорити, що рівень мотивації місцевої влади до взаємодії, так як і громадськості до продуктивної співпраці є недостатнім. Серед причин неефективності консультацій з громадськістю С. Малаш також, як і І. Вербицький, виділяють «небажання органів виконавчої влади враховувати пропозиції громадськості при проведенні консультацій, низьку якість пропозицій даної громадськості, відсутність належного інформування про проведення консультацій, корупція, яка заважає прозорості ухвалення рішень тощо. Такі ж причини виявляються при співставленні із громадською думкою. Ефективність взаємодії влади з громадськістю вимагає неформалізованого ставлення та залучення адміністративних,

організаційних, фінансових, кадрових ресурсних можливостей органів державної влади, та їх синхронізованої роботи» [29, с. 351].

Також є велика проблема у реалізації такого механізму взаємодії влади та громадськості – як інформування громадськості про роботу органів влади. Веб-сайти органів влади досить часто містять виключно мінімум офіційної інформації, яка не вичерпує потреби у інформації громадян. Особливо, ця проблема стосується органів місцевої влади. Дуже часто розділи з назвою «Для громадськості» містять лише певні нормативно-правові акти та декілька звітів про роботу з громадянами органу влади. Однак, інформації про реальну взаємодію через консультації, слухання та інші форми не можливо отримати.

Веб-сайт міської ради є комунікативною основною, яка пов’язує його з отримувачами адміністративних послуг, тобто з громадою. Тому нераціональним є використання офіційного веб-сайту міської ради виключно як електронну дошку оголошень, електронний інформаційний стенд. Існування офіційного сайту створює потужні та вагомі технічні та адміністративні переваги для міської ради, які здатні принципово змінити саму ідеологію надання адміністративних послуг.

Проблемою взаємодії влади та громадськості на регіональному рівні є те, що органи місцевої влади фактично не забезпечують розвиток усіх форм участі жителів громад у вирішенні питань місцевого рівня. Механізми громадських слухань, загальних зборів громадян за місцем проживання, впровадження іншого досвіду безпосередньої демократії реалізуються в меншості випадків.

Міським радам сьогодні варто звернути увагу і на роботи із місцевими ЗМІ та вирішити проблему роботи власних прес-служб. У різних міських радах прес-служби працюють по-різному, і не завжди ця робота є дійсно ефективною. Покращення роботи прес-служб надасть можливість налагодити більш ефективну взаємодію з представниками ЗМІ і звичайно

призведе до ефективнішого використання цього каналу комунікації з громадою.

Також варто ліквідувати чи принаймні суттєво скоротити кількість муніципальних ЗМІ, які не можуть бути об'єктивними у своїй роботі. На сучасному етапі українського державотворення варто створити громадські засоби масової інформації, незалежні від місцевої влади, щоб висвітлювати всі проблеми громади.

Отже, наразі існує низка проблем та недоліків комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні. На нашу думку, рівень мотивації місцевої влади до взаємодії, так як і громадськості до продуктивної співпраці є недостатнім. Мають місце випадки небажання місцевої влади враховувати пропозиції громадськості при проведенні консультацій, також наявна низька якість пропозицій даної громадськості, відсутність належного інформування громади про проведення консультацій, корупція, яка заважає прозорості ухвалення рішень, недостатнє використання новітніх технологій у цьому процесі. Також проблемою є й цифрова нерівність мешканців громади, яка негативно впливає на можливості комунікації за допомогою ІКТ, що надає значні переваги насамперед міській владі.

3.2. Напрямки вдосконалення організації комунікації між міськими органами влади та громадами

Сьогодні варто продовжувати розвиток діалогових форм комунікації між міськими радами та громадою. Зокрема, українська практика показала ефективність активізації участі громадян із використанням діалогових (стратегічних) груп. Утворення діалогових (стратегічних) груп виправдане при вирішенні складних і

багатопланових завдань розвитку місцевої громади, яке, до того ж, вимагає певних фахових знань і залучення експертів.

Як відзначає С. Штурхецький, «у формі комунікативного майданчику, експертних зустрічей, під час яких спілкуються учасники різних соціальних груп і професій і відбувається робота діалогових груп. Таке спілкування дозволяє напрацьовувати нові підходи до вирішення проблем. Важливою передумовою для ефективності даної форми є залучення представників органів влади, місцевого самоврядування до роботи діалогових груп – тоді шлях від вироблення і озвучення методів вирішення проблеми до їх втілення уявляється значно коротшим» [75].

Дослідник А. Руденко виокремлює наступні напрями вдосконалення діалогу місцевої влади та громади:

- «проведення консультацій з громадськістю з використанням інтерактивних форм (круглих столів, теле- або радіодебатів, інтернет-конференцій тощо);
- створення сприятливих умов (у тому числі правових) для діяльності та розвитку інститутів громадянського суспільства;
- забезпечення співпраці органів виконавчої влади з громадськістю в процесі формування й реалізації регіональної та місцевої політик;
- підтримка ініціатив громадськості для вирішення завдань регіональної та місцевої політик;
- підвищення професійного рівня та інституційної спроможності громадськості та органів влади щодо використання механізмів участі громадськості у формуванні й реалізації державної, регіональної та місцевої політик;
- забезпечення поінформованості суспільства про діяльність громадськості через впровадження постійно діючої інформаційно-просвітницької кампанії» [62].

Саме тому важливим завданням для міських рад сьогодні є розробка та впровадження комунікаційних стратегій. У деяких містах такі документи уже прийняті, але це ще не стало нормою. Хоча така вимога вже є необхідною складовою успішного розвитку комутативного процесу між міською радою та громадою. Тим більше, сьогодні міжнародні партнерські програми, які навчають складати такі стратегії та відповідно робити ефективною комунікацію між міською владою та громадою міста.

Як відзначає І. Куропась, «комунікаційна стратегія має бути живим та гнучким» документом. Тобто, цей документ потрібно постійно доповнювати, оновлювати, підлаштовувати до потреб громади, до змін, які відбуваються в крані загалом та у конкретному місті. Комунікаційна стратегія має працювати на розвиток громади. В основі комунікаційної стратегії громади завжди є головна ідея та концепція позиціонування, яку міська рада повинна донести до ключових (цільових) аудиторій.

Серед ключових завдань комунікаційної стратегії міста можна виокремити:

«По-перше, узгодження спільної позиції та бачення того, як саме комунікації сприятимуть досягненню цілей розвитку громади, визначення спільних цілей, інтересів, потреб та проблем, що стосуються комунікацій.

По-друге, аналіз існуючого стану комунікації (які заходи вже проводяться; які канали використовуються для налагодження комунікативного процесу; яким є кадровий ресурс міської ради, що зможе підтримувати відповідний рівень комунікації між міською владою та громадою).

По-третє, вилучення з комунікативної практики ті засоби і канали, які виявились неефективними або малоефективними, планування ресурсів для подальшого налагодження комунікативного процесу міської ради з громадою.

По-четверте, запровадження критеріїв оцінки ефективності обраних каналів комунікації та підходів до організації комунікативного процесу між міською радою та громадою.

По-п’яте, налагодження зворотнього зв’язку (взаємодії) між міською радою та цільовими групами, залучення мешканців до процесу прийняття рішень у громаді» [23].

Комунікаційні стратегії можуть відрізнятися за структурою, однак будь-яка ефективна комунікаційна стратегія завжди включає певний перелік складових (рис. 1)

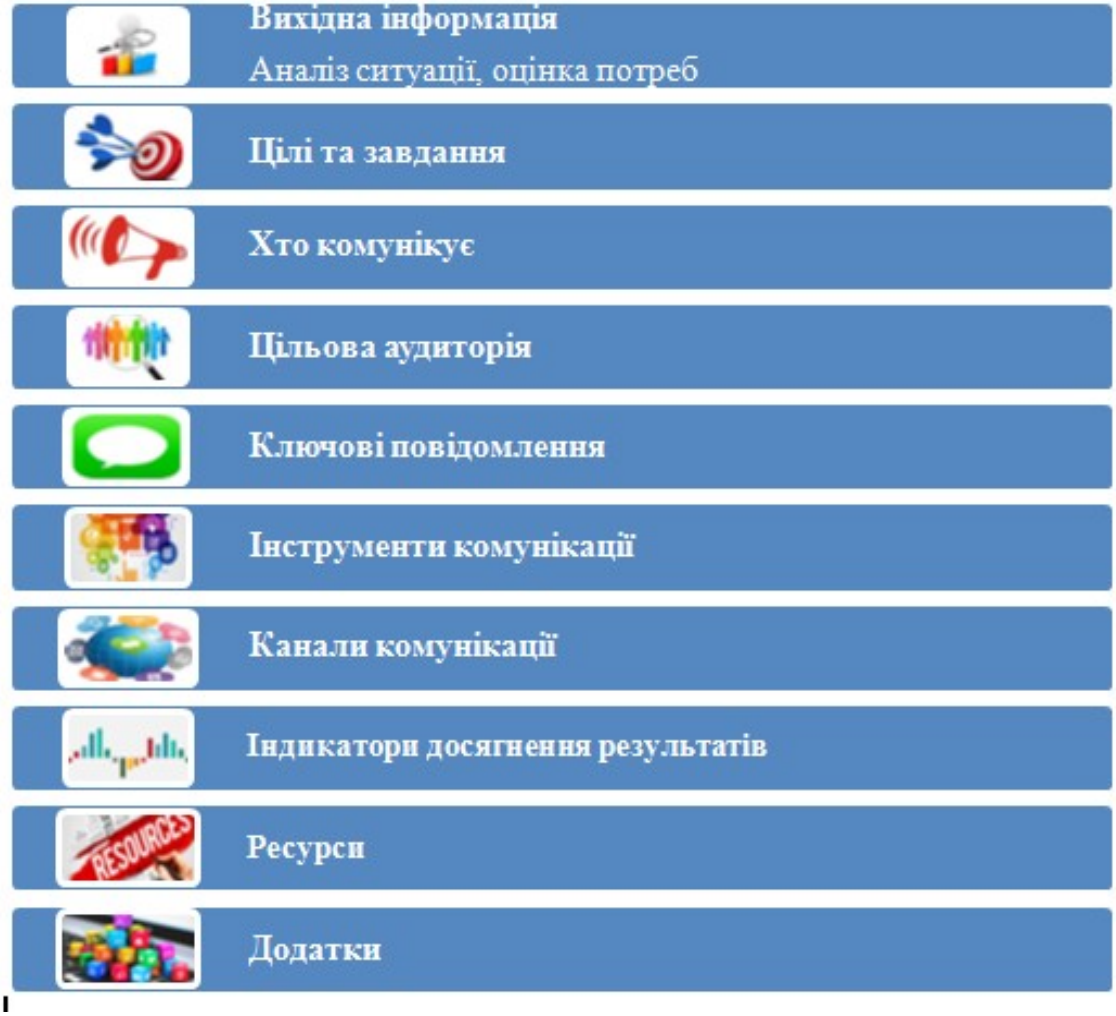

Рис. 1 Складові Комунікаційної стратегії міста

Слід підкреслити необхідність розвитку такої форми співпраці міських ради та громадськості як дорадчі комітети та громадські слухання. Так, «комунікація міської ради з дорадчим комітетом може мати низку позитивних моментів саме для офіційних представників публічної влади. Зокрема, остаточне рішення, прийняте за участю дорадчих структур, зазвичай є більш виваженим, оскільки представники громадськості можуть розглядати і аспекти, «невидимі» чи «невідомі» для представників влади. По-друге, якщо представник влади додержується рекомендацій дорадчого комітету, він зазвичай залучає на свою сторону більш широке коло городян і завдяки цьому здобуває їхню підтримку в процесі реалізації програми. По-третє, концепція, запропонована громадськими радами в подальшому може стати (після доопрацювання експертами) основою затвердженого органом влади офіційної концепції. Також, відповідальність офіційних осіб за прийняття рішення про вжиття не надто популярних заходів для вирішення наявних проблем може бути частково знята, оскільки, діючи згідно з рекомендаціями дорадчого комітету, він одержує певне «політичне прикриття». І важливо те, що, міський голова, який при ухваленні рішень враховує думку своєї громади, користується повагою серед своїх виборців» [75].

Сьогодні, в умовах війни, багато інформації недоступно для мешканців громад. З міркувань безпеки, сайти працюють «у пів сили», багато звітної документації є недоступною для широкого загалу. Однак, «сьогодні місцевим радам та виконавчим комітетам необхідно знайти баланс між створенням безпечних умов для депутатів і посадовців виконавчих ОМС, нерозголошенням їх рішень щодо обороноздатності населених пунктів, які становлять державну таємницю, та дотриманням демократичних принципів відкритості, гласності, підзвітності, які передбачені Законами України «Про місцеве самоврядування», «Про доступ до публічної інформації», нормативно-правовими актами щодо діяльності

міської ради (таких, як Регламент місцевої ради, виконавчого комітету або Статут територіальної громади)» [11].

Також щодо вирішення проблеми закритих засідань міських рад під час дії військового стану, міським радам варто розглянути варіант проведення засідань місцевої ради чи виконавчого комітету у відкритому форматі, комбінуючи його у разі необхідності із закритою частиною. На закриту частину засідання слід виносити виключно проекти рішень щодо обороноздатності населеного пункту чи регіону, щодо бюджетних видатків на підтримку ЗСУ, чи інші проекти рішень, розголошення інформації з яких, може загрожувати безпеці того, кого вона стосується, або загрожувати безпеці регіону. А відкриту частину засідання можна проводити із доступом до неї жителів громади та акредитованих представників ЗМІ.

Автори дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» О. Гроздік, Н. Чорногуб Ю. Гвоздович, В. Кебало та А. Петренко-Лисак відзначають, що «порядки денні засідань місцевих рад, виконавчих комітетів та постійних депутатських комісій варто публікувати завчасно, та повідомляти громадськість про їх розміщення на сайті відповідної ради у відповідному розділі. Протоколи, стенограми, відео відкритих засідань місцевих рад, виконавчих комітетів, постійних депутатських комісій, варто публікувати відповідно до законодавства, але не пізніше, ніж за 7 днів після проведення відповідного засідання та прийняття рішення» [11].

Так, за приклад, можна взяти досвід Рівненської міської ради, виконавчий комітет та міська рада якої впродовж дії воєнного стану проводили свої сесійні засідання із забезпеченням публічних онлайн-трансляцій на офіційному youtube - каналі (окрім питань, які стосуються оборонних рішень). Таким чином забезпечувала відкритість процесу прийняття рішень у громаді.

Ще одним вдалим прикладом поєднання проведення засідань міської ради у форматі закритої та відкритої частини, практику онлайн - трансляцій засідань виконавчого комітету Львівської міської рад. Львівська міська рада

на початку червня 2022 року відновила такий формат засідань, внісши зміни до Регламенту роботи виконавчого комітету, а саме пунктом: «Засідання виконавчого комітету Львівської міської ради є відкритими за винятком розгляду питань, що становлять державну таємницю, стосуються питань у сфері оборонної роботи, містять конфіденційну інформацію або захищену законодавством інформацію про особу». Таким чином жителі територіальної громади можуть здійснювати громадський контроль за рішеннями виконавчого комітету.

Орган місцевого самоврядування на власний розсуд може прибрати точну дату та час проведення засідання органу місцевого самоврядування з міркувань безпеки, але вказати проміжок часу, в який має відбутися дане засідання. Проте зазначимо, що при підготовці до засідання детальною інформацією про дату, час та місце зібрання володіє велика кількість осіб, пов'язаних з його організацією чи участю (секретаріат, депутати, посадові особи, які готують проекти рішень, та ін.), що у підсумку ставить під сумнів доцільність нерозголошення для громадськості та ЗМІ подібної інформації. Відповідно до законодавства, акредитовані ЗМІ мають право висвітлювати діяльність ОМС на своїх ресурсах щодо ухвалених чи не ухвалених рішень ОМС навіть у воєнний час.

Також сьогодні «варто припинити практику закриття офіційних веб-сайтів міських рад у цілому, або у їх частинах, які стосуються рішень органів влади у минулому, а також тих рішень і їх проектів, що не передбачають державної таємниці чи інформації про підтримку обороноздатності регіону чи ЗСУ. При цьому важливо забезпечити офіційний веб-сайт міської ради стійкістю до різних варіантів загроз, зокрема, кібер атак» [11].

В умовах цифровізації та діджиталізації, міським радам варто розвивати свою присутність у мережі Інтернет та соціальних мережах. Сьогодні треба бути більш активними у соціальних мережах, адже це цілодобовий канал комунікації, який охоплює значну частину населення

будь-якого міста. Чим більш інформативною буде сторінка міської ради у соціальних мережах, тим більше людей буде залучено до комунікативного процесу.

І також потрібно активізувати саме мережеве спілкування – відповіді на повідомлення жителів громади у соціальних мережах. Щоб проміжок між питанням та відповіддю не становив кілька діб. А відповіді були досить швидкими та інформативними, а не формальними. Комунікація у соціальних мережах та мережі Інтернет стала ще більш актуально в умовах війни. Тому міські ради мають комунікувати з містянами в соцмережах, відповідати на їхні питання чи пропозиції. Можливо, варто створити гарячі служби для питань чи роз'яснення на сайті, однак дуже часто люди пишуть про свої запити саме в соцмережах міськрад. Не потрібно ігнорувати їх, для мешканців це дуже важливо. Кожен член громади хоче бути почутим своєю владою і відчути підтримку з її боку в такий непростий час.

Як відзначає дослідниця Г. Шаульська, «епоха інформатизації, в якій вже живе весь цивілізований світ, а Україна тільки починає, вимагає від української влади звернути увагу на Інтернет можливості, залучити новітні технології для налагодження консультацій з громадськістю всіх рівнів. Інтерактивне спілкування (обмін повідомленнями в режимі реального часу) – це та оновлена форма консультацій із громадськістю, яка може надати нового змісту і якості конференціям, семінарам, форумам тощо, не тільки в горизонтальній, а й у вертикальній площині» [73, с. 108].

Слушними є пропозиції Г. Шаульської щодо вдосконалення роботи органів влади у роботі з інститутами громадянського суспільства. Зокрема, вчена відзначає, що «сьогодні українській владі слід оновлювати механізм регулювання процесу обміну інформацією шляхом запровадження принципу партнерської взаємодії, який передбачає не тільки інформування населення, а також налагодження ефективного зворотного зв'язку, проведення відповідної роз'яснювальної роботи, встановлення громадського контролю за діяльністю органів публічної влади. Саме це

зумовлює необхідність розробки основних засад державної комунікативної політики [73, с. 108].

Сьогодні в умовах війни, міська влада має стати більше ефективною у комунікативних процесах із власною громадою. Міська рада перша отримує достовірну інформацію, і саме від неї вона має йти до медіа та громадян. Інформація, яку міська рада передає далі, повинна бути перевіреною та підтвердженою. Тоді громада довірятиме і буде орієнтуватися саме слова своєї місцевої влади. Для цього комунікаційникам місцевих рад варто скласти перелік ресурсів та людей, у яких можна оперативно перевіряти та погоджувати інформацію. Крім цього, як справедливо відзначає І. Чупілка, «представники міської влади мають бути дуже обережними з коментуванням подій із особистих сторінок керівників. Адже їхня персональна думка може бути прирівняна до позиції місцевої влади загалом. Громада міста заслуговує знати правду, тому спотворення фактів не піде на користь репутації міської ради, тому факти завжди потрібно неодноразово перевіряти. А якщо це неможливо, інформацію краще притримати до того моменту, поки не буде підтвердження з перевірених джерел. Також, самоврядуванню варто звітувати про свою роботу, аби містяни розуміли, що влада на місці і вона працює. І як саме працює» [76].

Також міським радам та їх головам варто активізувати та популяризувати такий канал комунікації як «гарячі лінії» міського голови. Адже не зважаючи на діджиталізацію, розвиток електронних звернень, телефонні запити залишаються актуальним каналом комунікації для багатьох містян по всій Україні.

Необхідним є і забезпечення мешканців громади доступом до інформації про послуги, які надає міська влада, налагодити дистанційну взаємодію влади і заявника, а також організувати більш ефективну взаємодію органів влади між собою. Загалом процес одержання послуги повинен мати такий вигляд: громадянин заходить на певний веб-сайт в Інтернеті, ідентифікує себе, після чого може подати в електронному вигляді

заявку на надання послуги. Якщо в нього немає комп'ютера, він зможе робити це через спеціальний термінал у місцях доступу до Інтернету; якщо не може дійти до термінала, то дзвонить по певному телефонному номеру, і за нього заяву подають оператори. Дана заява надходить в облікову систему органу влади, що надає дану послугу, а система обробляє такі заяви, звертається до баз даних інших органів влади, відправляє документи на погодження. І ці запити також відправляються електронними каналами зв'язку.

Крім того, «громадянин може контролювати процес виконання послуги, відслідковуючи хід роботи на веб-сайті певного державного органу і на порталі державних послуг. Одержавши необхідну відповідь, державний орган приймає рішення, яке вводиться в базу даних, і нарешті, громадянин одержує повідомлення про результат надання послуги і, якщо в цьому є потреба – документ у паперовому вигляді»[13].

Сьогодні міська влада в усіх містах України має створювати прозору систему своєї роботи зі зверненнями громадян – мешканців громади з використанням сучасних інформаційних технологій, зокрема надсилати звернення в електронній формі. Варто сказати і про практичну необхідність висвітлювати в ЗМІ ті відповіді на звернення, що надійшли до міської влади, які мають яскраво виражений публічний інтерес або характеризуються суспільною значущістю. Це зменшить кількість надходжень звернень зі схожих питань.

Органи місцевого самоврядування мають поліпшувати роботу зі зверненнями громадян, поданими у формі пропозицій, адже такі звернення є механізмом безпосередньої участі мешканців громади у вирішенні місцевих питань, дають можливість громаді активно впливати на розробку та здійснення перетворень у своєму місті.

Варто підкреслити важливість донесення інформація від міської влади до всіх громадян, організацію комунікації із громадянами, які мають особливі потреби. Якщо говорити про сайти міських рад, то на сайті має

бути актуальна інформація, яка періодично оновлюється та має переходи, і ця інформація є доступною людям з особливими потребами. «Сьогодні приблизно 2,7 млн громадян України (це трохи більше ніж 6 % громадян, жителів України) є людьми з інвалідністю. Це інвалідність різної форми, як сенсорна, так і фізична, і ці громадяни так само потребують інформацію актуальну і в той спосіб, в який вони можуть її приймати. Наприклад, відео, яке не має субтитрів, воно є недоступним для людей з порушенням слуху. Вона не зможе з нього отримати інформацію, тому міські ради мають це врахувати і розуміти те, що є люди які дійсно потребують викладення інформації в різних форматах» [59].

Щодо змісту інформації, яку найкраще подавати для мешканців громади міськими радами на власних сайтах та соціальних мережах. Для населення актуальними будуть повідомлення про різні аспекти життя в громаді – від публікацій побутового характеру (наприклад, про ремонтні роботи мереж водопостачання з якими можуть бути пов’язані планові відключення подачі води) до змін в економічному та політичному житті. Для підприємців актуальною є інформація про податки, про гранти на розвиток малого і середнього бізнесу та інші можливості. Для інвесторів не достатньо лише інформації про інвестиційний паспорт, треба оновлювати та публікувати інформацію про нові можливості.

Слушними є пропозиції авторів дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» О. Гроздік, Н. Чорногуб Ю. Гвоздович, В. Кебало та А. Петренко-Лисак щодо використання наявних та нових каналів комунікації міськими ради в умовах війни. Так «окрім офіційних веб-сайтів, друкованих видань, ЗМІ, варто використовувати платформи, які популярні серед жителів громади (телеграм-канали, чат-боти, вайбер/Signal-чати, соціальні мережі тощо). Для інформаційної безпеки також рекомендується верифіковувати профілі посадових осіб (міських голів) в громаді чи сторінки місцевої ради у адміністратора соціальної мережі, якою ви користуєтесь (отримати «синю галочку»). «Галочка» (позначка)

верифікації поруч з назвою акаунту або спільноти підіймає довіру у відвідувачів та користувачів, та означатиме для них офіційний канал зв'язку» [11].

Варто підкреслити, що в умовах війни, особливо варто залишати можливість для зворотного зв’язку у комунікації через соціальні мережі. У разі призупинення використання того чи іншого інструменту зв'язку в громаді, висвітлити цей процес з обґрунтуванням причини таких дій.

Також слід активізувати інформування та співпрацю з інститутами громадянського суспільства, зокрема волонтерськими спільнотами, через створення та діяльність комунікаційних хабів, міських інформаційних порталів, а також спільно проводити просвітницькі чи роз’яснювальні заходи, спільні інформаційні кампанії. «У громадах, які приймають велику кількість ВПО, важливо створити центри підтримки ВПО, які б окрім координації гуманітарної допомоги, правового захисту, надавали б інформацію, яка необхідна ВПО для адаптації в життя громади (ведення реєстру ВПО, постійної комунікації з ВПО, ведення розділу на сайті ОМС для ВПО тощо)» [11].

Щодо ефективності інформаційно-комунікаційних хабів, то ми маємо вдалі приклади їх функціонування. Так, центральним осередком і справжнім драйвером соціальної активності у Вінниці є хаб «Місто змістів» - вінницька платформа для розвитку міста. В основі діяльності лежить ідея грамотного міжсекторального діалогу між громадськими активістами, місцевою владою та бізнесом. Протягом 2019 року в хабі проведено 476 заходів, організаторами яких стали 59 вінницьких і 26 всеукраїнських організацій громадянського суспільства, 7 міжнародних організацій, 17 структурних підрозділів міської ради та ОДА, а учасниками - майже 16 тис. осіб.

На думку Г. Шаульської, «оновлення механізму обміну інформацією із обов’язковим дотриманням принципу партнерської взаємодії, що передбачає не тільки інформування громадян, громадськості, а і

налагодження ефективного зворотного зв'язку – має стати одним із пріоритетних завдань у процесі формування нової системи державного управління» [73, с. 108].

«У грудні 2014 року з метою формування сильної територіальної громади Вінницька міська рада затвердила Програму сприяння розвитку інституцій громадянського суспільства на 2015–2017 роки. Окремим пунктом Програми було заплановано створення Центру підтримки ІГС, де б міські об'єднання, ініціативи та активісти могли взаємодіяти та підвищувати свою спроможність. Невдовзі ця ідея і лягла в основу створення хабу «Місто змістів», який став каталізатором співпраці міської влади з громадським сектором задля реалізації Стратегії розвитку Вінниця-2020. У 2016 році міська рада виділила Центру приміщення в центрі міста. Особливістю приміщення хабу є властивість трансформера: у будь-який момент його можна перетворити на велику залу для понад 100 осіб, а за потреби - у невеликі приміщення для роботи, зустрічей чи закритих дискусій»[71].

Розвиток таких проектів лише стимулює розвиток діалогової комунікації між міською радою та громадою, знімає бар'єри у комунікації та створює атмосферу довіри між владою та громадянами.

Таким чином, доходимо висновку, що незважаючи на вагомі досягнення у розвитку та розширенні номенклатури каналів комунікації міських рад та громад, у цій сфері необхідні суттєві доопрацювання. Зокрема, слід доопрацювати законодавство, яке регулює організацію комунікації між міськими органами влади та громадами, необхідно проводити оцінку та запроваджувати критерії ефективності комунікації міських рад та громад. Активізувати використання мережі інтернет та соціальних мереж для комунікації міських рад та громад. Слід залишати можливість для зворотного зв'язку під час здійснення комунікації через соціальні мережі.

Також необхідно проводити оцінку та запроваджувати критерії ефективності комунікації міських рад та громад. Адже комунікація обов'язково має і повинна бути виміряною й оціненою. Всі показники умовно поділити на кількісні та якісні. До кількісних віднести систему цифрових показників, на кшталт, скільки позитивних та негативних відгуків з'явилося за останній місяць, скільки прес релізів, скільки матеріалів у ЗМІ було опубліковано, скільки коментарів надано, на скільки збільшилася кількість підписників на сторінці міської ради та міського голови у соціальних мережах, кількість унікальних заходів на офіційний сайт тощо. Щодо якісних показників, додати аналіз зміни рейтингу міської ради, зміну думки громадськості про міську раду, залученість мешканців до процесу прийняття рішень із проблемних питань громади тощо.

Загалом, для налагодження ефективної комунікації із громадою міські раді потрібно забезпечити:

1. Ефективні та сучасні процедури для громадської участі. Статути територіальних громад є основним документом, який визначає різні форми громадської участі, а положення міської ради та нормативно-правові акти регламентують застосування цих елементів.

2. Спроможності та обізнаності про процес вирішення місцевих проблем для всіх учасників процесу – посадових осіб, самих жителів і громадських організацій.

3. Наявність платформи для діалогу влади і громади – для спільної роботи за одним столом та напрацювання рішень. Для цього потрібна правильна модерація, зокрема, через офлайнові та онлайнові діалогові методи.

Висновки до третього розділу

На основі викладеного у третьому розділі матеріалу, автор приходить до наступних висновків:

По-перше, наразі існує низка проблем та недоліків комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні. На нашу думку, рівень мотивації місцевої влади до взаємодії, так як і громадськості до продуктивної співпраці є недостатнім. Мають місце випадки небажання місцевої влади враховувати пропозиції громадськості при проведенні консультацій, також наявна низька якість пропозицій даної громадськості, відсутність належного інформування громади про проведення консультацій, корупція, яка заважає прозорості ухвалення рішень, недостатнє використання новітніх технологій у цьому процесі. Також проблемою є й цифрова нерівність мешканців громади, яка негативно впливає на можливості комунікації за допомогою ІКТ, що надає значні переваги насамперед міській владі.

По-друге, Для вдосконалення організації комунікації між міськими органами влади та громадами наразі варто удосконалити законодавство, що регулює сферу комунікації місцевої влади та громади через прийняття законів про «Про громадські слухання», «Про публічні консультації», «Про місцеві ініціативи», «Про публічний контроль», «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання». Міським радам варто розвивати електронні форми взаємодії із громадою через більш активне використання соціальних мереж та власних сайтів як каналів комунікації. Варто активізувати інформування та співпрацю з інститутами громадянського суспільства, зокрема волонтерськими спільнотами, через створення та діяльність комунікаційних хабів, міських інформаційних порталів.

Також необхідно проводити оцінку та запроваджувати критерії ефективності комунікації міських рад та громад. Комунікація обов’язково повинна бути виміряною й оціненою. Всі показники умовно поділити на кількісні та якісні. Кількісні - система цифрових показників, позитивних та

негативних відгуків за останній місяць, кількість опублікованих прес релізів, матеріалів у ЗМІ, наданих коментарів, збільшення кількості підписників на сторінці міської ради та міського голови у соціальних мережах, кількість унікальних відвідувань офіційного сайту тощо. Якісні показники - аналіз зміни рейтингу міської ради, зміни думки громадськості про міську раду, залученість мешканців до процесу прийняття рішень з проблемних питань громади тощо.

Загалом, для налагодження ефективної комунікації із громадою міській раді потрібно забезпечити:

1. Ефективні та сучасні процедури для громадської участі. Статути територіальних громад є основним документом, який визначає різні форми громадської участі, а положення міської ради та нормативно-правові акти регламентують застосування цих елементів.

2. Спроможності та обізнаності про процес вирішення місцевих проблем для всіх учасників процесу – посадових осіб, самих жителів і громадських організацій.

3. Наявність платформи для діалогу влади і громади – для спільної роботи за одним столом та напрацювання рішень. Для цього потрібна правильна модерація, зокрема, через офлайнові та онлайнові діалогові методи.

Усунення ключових недоліків комунікації між міськими радами та громадами в Україні варто:

- проводити оцінку та запроваджувати критерії ефективності комунікації міських рад та громад;
- міським радам прийняти комунікаційні стратегії (вже низка міських рад, які їх прийняли та активно використовують для покращення комунікації із громадами);
- розвивати електронні форми взаємодії із громадою через більш активне використання соціальних мереж та власних сайтів як каналів комунікації.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають змогу зробити наступні висновки та рекомендації:

1. Аналіз стану наукової розробки досліджуваної проблеми довів, що у сучасній науці публічного управління проблема комунікації між міськими радами та громадами є актуальним предметом дослідження науковців. Більшість дослідників приділяють увагу комунікації у публічному управлінні загалом, або комунікації органів місцевого самоврядування та громади. Узагальнивши погляди науковці на суть поняття «комунікація між міськими радами та громадами», автор пропонує під цим терміном розуміти процес двосторонньої ефективної взаємодії та обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між представниками влади та громади (одноосібно чи групою), спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів з метою передавання та одержання інформації.

2. В демократичних державах муніципалітети найчастіше використовують наступні канали комунікації з громадою: інформування громадськості (через веб-сайти, соціальні мережі, месенджери), консультації з громадськістю, громадські дорадчі комітети, круглі столи, опитування громадської думки, фокус-групи, соціальний моніторинг, громадські слухання, громадська просвіта, організація громади, створення громадських коаліцій тощо. У багатьох європейських країнах муніципалітети застосовують такий механізм комунікації як складання бюджету за участю громадськості. Також законодавство або місцева практика вимагають від місцевої влади консультацій з громадськістю при прийнятті певних рішень. Найпоширеніший вид громадських консультацій стосується планів місцевого розвитку, зокрема містобудівних планів та окремих проєктів із забудови.

3. Встановлено, що в нашій державі створено достатньо ґрунтовну нормативно-правову основу для комунікації між міськими радами та

громадами в Україні. Загалом, законодавча та нормативно-правова база умовно може бути розподілена на три складові: Конституція України та закони України («Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян»); підзаконні нормативно-правові акти (зокрема, укази Президента України, розпорядження та постанови КМУ), а також акти органів місцевого самоврядування (Статути територіальних громад міст, Комунікаційні стратегії міст тощо). В умовах повномасштабної війни, яку розпочала росія проти України, в контексті комунікації міських рад та громад важливою є постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 року № 263, тому, що обмеження впроваджені владою щодо забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану призвело й до обмежень в отриманні інформації громадянами.

4. З’ясовано, що стан організації комунікації між міськими органами влади та громадами на сучасному етапі українського державотворення в цілому є цілком задовільним. Міські ради в українських містах сьогодні використовують низку механізмів задля комунікації із громадою. Зокрема, це формальні інструменти громадської участі петиції, електронні петиції, різні форми консультацій (живого спілкування та онлайн) та слухань з громадськістю, створення та діяльність дорадчих органів при органах місцевого самоврядування;- проведення консультацій громадськістю (громадських обговорень, «круглих столів», диспутів, конференцій тощо); участь керівників органів місцевого самоврядування у телевізійних та радіопередачах зі зворотнім зв’язком. Також міські ради активно використовують місцеві ЗМІ, власні сайти та соціальні мережі, месенджери для комунікації із мешканцями власної громади, що актуалізувалось в умовах пандемії та війни. Практично всі міські ради в України мають свої сайти. Проте рівень інтерактивності цих веб-сторінок залишається різним.

5. Наразі існує низка проблем та недоліків комунікації між міськими органами влади та громадами в Україні. Серед проблем та недоліків

комунікації між міськими радами та громадами в Україні слід виділити недосконаліть нормативно-правової бази. Зокрема, не прийнято закони «Про громадські слухання», «Про публічні консультації», «Про місцеві ініціативи», «Про публічний контроль», «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання», які могли б посприяти підвищенню ефективності комунікації між міською радою та громадою. Ваговим недоліком є те, що порядок проведення консультацій із громадськістю, та Типове положення про громадську раду мають виключно рекомендаційний характер для органів місцевого самоврядування.

Рівень мотивації місцевої влади до взаємодії, так як і громадськості до продуктивної співпраці є недостатнім. Мають місце випадки небажання місцевої влади враховувати пропозиції громадськості при проведенні консультацій, також наявна низька якість пропозицій даної громадськості, відсутність належного інформування громади про проведення консультацій, корупція, яка заважає прозорості ухвалення рішень, недостатнє використання новітніх технологій у цьому процесі. Також проблемою є й цифрова нерівність мешканців громади, яка негативно впливає на можливості комунікації за допомогою ІКТ, що надає значні переваги насамперед міській владі.

6. Для вдосконалення організації комунікації між міськими органами влади та громадами наразі варто удосконалити законодавство, що регулює сферу комунікації місцевої влади та громади через прийняття законів про «Про громадські слухання», «Про публічні консультації», «Про місцеві ініціативи», «Про публічний контроль», «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання». Міським радам варто розвивати електронні форми взаємодії із громадою через більш активне використання соціальних мереж та власних сайтів як каналів комунікації. Варто активізувати інформування та співпрацю з інститутами громадянського суспільства, зокрема волонтерськими спільнотами, через

створення та діяльність комунікаційних хабів, міських інформаційних порталів.

Також необхідно проводити оцінку та запроваджувати критерії ефективності комунікації міських рад та громад. Комунікація обов'язково повинна бути виміряною й оціненою. Всі показники умовно поділити на кількісні та якісні. Кількісні - система цифрових показників, позитивних та негативних відгуків за останній місяць, кількість опублікованих прес релізів, матеріалів у ЗМІ, наданих коментарів, збільшення кількості підписників на сторінці міської ради та міського голови у соціальних мережах, кількість унікальних відвідувань офіційного сайту тощо. Якісні показники - аналіз зміни рейтингу міської ради, зміни думки громадськості про міську раду, залученість мешканців до процесу прийняття рішень з проблемних питань громади тощо.

Загалом, для налагодження ефективної комунікації із громадою міській раді потрібно забезпечити:

1. Ефективні та сучасні процедури для громадської участі. Статути територіальних громад є основним документом, який визначає різні форми громадської участі, а положення міської ради та нормативно-правові акти регламентують застосування цих елементів.

2. Спроможності та обізнаності про процес вирішення місцевих проблем для всіх учасників процесу – посадових осіб, самих жителів і громадських організацій.

3. Наявність платформи для діалогу влади і громади – для спільної роботи за одним столом та напрацювання рішень. Для цього потрібна правильна модерація, зокрема, через офлайнові та онлайнові діалогові методи.

Усунення ключових недоліків комунікації між міськими радами та громадами в Україні варто:

- проводити оцінку та запроваджувати критерії ефективності комунікації міських рад та громад;

- міським радам прийняти комунікаційні стратегії (вже низка міських рад, які їх прийняли та активно використовують для покращення комунікації із громадами);
- розвивати електронні форми взаємодії із громадою через більш активне використання соціальних мереж та власних сайтів як каналів комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітики вивчали, як депутати одеської міськради спілкуються з виборцями онлайн https://izbirkom.org.ua/news/attestatsiia-mestnykh-deputatov-29/2020/ye-mozhlivist-ne-u-vsih-ye-bazhannya-analitiki-vivchali-yak-deputati-odeskoyi-miskradi-spilkuyutsya-z-viborcyami/

2. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : монографія / В. М. Бебик. - Київ: МАУП, 2005. – 438 с.

3. Вербицький І. Механізми участі громадян у процесі прийняття рішень органами міської влади у Києві / І. Вербицький. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cedos.org.ua/researches/mekhanizmy-uchasti-hromadian-u-protsesi-pryiniattia-rishen-u-kyievi-rezultaty-doslidzhennia/

4. Гавкалова Н. Л. Визначення ролі комунікацій в публічному управлінні / Н. Л. Гавкалова, Джаін Прадіп Кумар // Public Administration and Management: modern sctientifsc discussions: Collective monograph. – Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2020. – P. 113-132.

5. Глубоченко К. О. Функціонування механізмів взаємодії органів державної влади з громадськістю у системі державного управління / К. О. Глубоченко // Державне будівництво. – 2011. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/DeBu_2011_2_7.pdf

6. Глубоченко К. О. Класифікація соціальних комунікацій у системі державного управління за ознаками їх спрямованості / К. О. Глубоченко // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1. – С. 353–360. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdy_2011_1_43.pdf

7. Глубоченко К. О. Засоби оцінки ефективності реалізації соціальних комунікацій органами державної влади / К. О. Глубоченко // Університетські наукові записки. – 2011. – № 1. – С. 372–377. –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2011_1_61.pdf

8. Громадський бюджет участі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http : // dovidnyk.org.ua/index.php? option=com_content&view=article&id=60

9. Дієва місцева демократія у селах і містах Миколаївщини. Аналіз застосування форм місцевої демократії в Миколаївській області в контексті проведення децентралізації та реформи місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2017/07/brosh%20selo%2017.pdf

10. Динник І. П. Міжнародний досвід ефективної взаємодії держави і громадянського суспільства та його імплементація в практику державного управління України / І. П. Динник // Інвестиції: практика та досвід. - 2019. - № 3. - С. 143-148.

11. Дослідження «вплив воєнного стану на громадську участь в Україні», 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rm.coe.int/research-influence-of-martial-law-on-the-civil-participation-in-ukrain/1680a79d85

12. Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. / В. М. Дрешпак. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2015. – 168 с.

13. Загаєцька О.А. Проблеми та перспективи надання електронних послуг в Україні - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/zhurnal_Elektronne-uryaduvannya_1_2016.pdf

14. Зарічний О. А. Участь громадськості у здійсненні публічної влади: теоретико-правове дослідження : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Олег Андрійович Зарічний ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2017. – 229 с.

15. Закірова С. Електронні петиції в Україні: досягнення і проблеми дворічного досвіду [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2992:elektronni-petitsiji-v-ukrajini-dosyagnennya-i-problemi-dvorichnogo-dosvidu&catid=8&Itemid=350

16. Інформація про роботу Департаменту міського голови Миколаївської міської ради за 2020 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://mkrada.gov.ua/content/zvit-pro-robotu-departamentu.html

17. Іщук С. І. Правові проблеми взаємодії влади та громадянського суспільства в Україні / С. І. Іщук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Сер. «Право». – 2011. – № 1 (3). – С. 2–15.

18. Історія успіху: Правильно налагоджені комунікації - запорука ефективного діалогу з громадою у період пандемії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://doba.te.ua/post/60717

19. Конституція України від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР в ред. Від 21 лютого 2019 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. – 141 с. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

20. Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування : навч. посіб. / уклад.: Гошовська В. А. та ін. - Київ : К.І.С., 2016. — 130 с.

21. Комунікаційна стратегія для громад: практичні поради та успішні кейси [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://uacrisis.org/uk/komunikatsijna-strategiya

22. Кравчук В. Інструменти місцевої демократії в умовах пандемії COVID-19 / Віталій Кравчук, Станіслав Юхименко, Марія Нещерет. – 2021. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2021/GZD/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%97%20COVID-19.pdf

23. Куропась І. Комунікаційна стратегія громади: тренд чи необхідність? [Електронний ресурс] / І. Куропась. - Режим доступу: https://www.prostir.ua/?library=komunikatsijna-stratehiya-hromady-trend-chy-neobhidnist

24. Ладонько Л. С Основні аспекти комунікаційної взаємодії органів державної влади з громадськістю / Л. С. Ладонько, Н. Л. Новікова, Н. В. Мірко // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 4. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1618

25. Левчук М. Г. Взаємодія органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань в умовах децентралізації державно-управлінських послуг [Електронний ресурс] / М. Г. Левчук // Державне управління: теорія і практика. – 2008. – № 1 (7). – Режим доступу : www.academy.gov.ua /ej7/doc_pdf/levchuk.pdf.

26. Любченко П. Засоби масової інформації як структурний елемент громадянського суспільства та їх вплив на місцеве самоврядування / П. Любченко // Вісник Академії правових наук України. - 2010. - № 1. - С. 68-77. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2010_1_7

27. Мазур В.Г. Комунікації як механізм взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». - № 8. – 2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313

28. Майстренко К. М. Комунікації у діяльності органів публічної влади / К. М. Майстренко // Публічне урядуванняю – 2022. – № 1 (29). – С. 93-98.

29. Малаш С. М. Напрями вдосконалення взаємодії з громадськістю органів виконавчої влади / С. М. Малаш // Молодий вчений. - 2017. - № 7. -

С. 249-352. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_7_80

30. Мельник А. Ф. Менеджмент державних установ і організацій: навч. посіб. / [А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, Н. М. Кривокульська] / За ред. А. Ф. Мельник. – Київ : ВД “Професіонал”, 2006 р. – 464 с.

31. Міста вільних людей. Результати Рейтингів прозорості та підзвітності-2021. Аналітичну записку розроблено в межах проєкту «Transparent Cities: електронна платформа взаємодії громадян та місцевої влади для забезпечення підзвітності та належного врядування». – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1FkbFfm58VZhVQodwCZVirnbJMdJHfyn7/view

32. Миколаїв приєднався до проекту «Відкрите місто», що реалізується Фондом Східна Європа. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://mkrada.gov.ua/content/vidkrite-misto.html

33. Михайловська О. В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості / О.В. Михайловська // Науковий вісник Полісся. - № 1 (5), 2016. – С. 56-63.

34. Нагорнюк О. Статут територіальної громади в сучасній практиці [Електронний ресурс] / Ольга Нагорнюк. – Режим доступу: https://uplan.org.ua/analytics/statut-terytorialnoi-hromady-v-suchasnii-praktytsi/

35. Нестеренко Л. Б. Діалог як інструмент комунікації в територіальних громадах / Л. Б. Нестеренко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 91 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. – Одеса : Гельветика, 2021. – С. 135-141.

36. Пахнін М. Правові форми взаємодії між органами публічного управління та засобами масової комунікації / М. Пахнін // Підприємництво, господарство і право, 2019. - № 6. – С. 178-182.

37. Положення про Громадський бюджет м. Миколаєва [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Миколаївської міської ради. –

Режим доступу: https://mkrada.gov.ua/content/normativnopravova-baza_2017.html

38. Положення про координаційну раду сприяння розвитку громадянського суспільства в Миколаївській області: Розпорядження голови Миколаївської обласної державної адміністрації від 10 травня 2016 року № 168-р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.mk.gov.ua/ua/gromad/1523969937/

39. Порядок організації та проведення особистого прийому громадян міським головою, секретарем міської ради, першим заступником міського голови, заступниками міського голови, керуючим справами виконавчого комітету Миколаївської міської ради. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://mkrada.gov.ua/content/poryadok2021.html

40. Порядок організації та проведення особистого прийому громадян міським головою із застосуванням відеоконференцзв'язку (Zoom) Кам'янської міської ради. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://kam.gov.ua/ua/st/pg/260321576216167_p11/

41. Приліпко С. Комунікативна стратегія територіальної громади як інструмент залучення громадян до місцевих процесів: компетентнісний і гендерний підходи / С. Приліпко, Н. Васильєва, О. Бойко // Таврійський науковий вісник. - № 3.- С. 86-92.

42. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text

43. Про внесення змін до Закону України "Про звернення громадян" щодо електронного звернення та електронної петиції [Електронний ресурс] : Закон України від 02.07.2015 р. № 577-VIII. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19

44. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text

45. Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р. № 1302. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2002-%D0%BF#Text

46. Про звернення громадян : Закон України» 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

47. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.

48. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади: Указ Президента України від 1 серпня 2002 р. № 683. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/683/2002#Text

49. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text

50. Про місцеве самоврядування : Закон України 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text

51. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text

52. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: постанова Кабінету міністрів України від 3 листопада 2010 р. було прийнято № 996. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text

53. Про затвердження Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 958. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/958-2013-%D0%BF#Text

54. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 835. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text

55. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23 вересня 1997 року № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1997. - № 49. - ст. 299.

56. Про затвердження Положення про громадські слухання в місті Миколаєві: рішення Миколаївської міської ради від 28 січня 2016 № 2/8 – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://mkrada.gov.ua/documents/23960.html

57. Про затвердження Комунікаційної стратегії виконавчих органів Коломийської міської ради на 2022 – 2024 роки: рішення Коломиської міської ради [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://kolrada.gov.ua/storage/documents/

58. Про Порядок організації та проведення особистого виїзного прийому громадян міським головою на 2020 рік: Розпорядження Миколаївського міського голови від 29 січня 2020 № 18р [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://mkrada.gov.ua/documents/33374.html

59. Про комунікацію між владою і громадою, результати виборів та локальну демократію [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.vplyv.org.ua/archives/5814

60. Проект Закону України «Про публічні консультації» (зареєстрований у Верховній раді 27.12.2017 р. під № 7453). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63237

61. Романенко, Є. Комунікативна взаємодія органів державної влади та громадськості: сутність та особливості її налагодження / Є. Романенко //

Державне управління та місцевесамоврядування. – 2014. – Вип. 2 (21), – С.190-201.

62. Руденко А.Ф. Основні форми та напрями взаємодії органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в україні на регіональному рівні / А.Ф. Руденко. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-11/Rudenko_region-0c8fe.pdf

63. Середа К. Як влада в Миколаєві забезпечує свою відкритість під час війни // Інститут масової інформації. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://imi.org.ua/blogs/yak-vlada-v-mykolayevi-zabezpechuye-svoyu-vidkrytist-pid-chas-vijny-i48400

64. Система публічного управління в умовах децентралізації влади: механізми горизонтальної взаємодії : монографія / Л. Л. Приходченко, С. Є. Саханєнко, П. І. Надолішній та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. – 332 с.

65. Спілкування у Facebook миколаївських депутатів: модно чи професійно важливо? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://attestation.in.ua/article/480

66. Тєлєтов О. С. Особливості вербальних комунікацій у публічному управлінні в умовах адміністративної реформи / Тєлєтов О. С. Тєлєтова С. Г. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2021. - № 6, Том 2. - С. 91-95.

67. Тибінка Х. Консультації з громадськістю — інструмент діалогу між владою та громадою / Христина Тибінка. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://uplan.org.ua/analytics/konsultatsii-z-hromadskistiu-instrument-dialohu-mizh-vladoiu-ta-hromadoiu/

68. Узагальнена інформація про роботу зі зверненнями громадян, які надійшли до виконкому Миколаївської міської ради протягом 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mkrada.gov.ua/content/informaciya-pro-zvernennya-gromadyan.html].

69. Успішні практики взірцевих громад : Збірник. - Київ, 2021. - 83с.

70. Участь громадськості в процесі прийняття рішень. Огляд стандартів та практик у країнах - членах Ради Європи м. Страсбург. – 2016. – 57 с.

71. Хаб «Місто змістів» - вінницька платформа для розвитку міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/news/12063

72. Шарков Ф. И. Политический консалтинг (специализация курса „Консалтинг в связях с общественностью”) : учеб. пособ. / Ф.И. Шарков. – М.: Издательско-торговая кооперация “Дашков и К”, 2004. – 460 с.

73. Шаульська Г. Реформи та оновлення механізмів взаємодії громадськості з органами публічної влади [Електронний ресурс] / Г. Шаульська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2017. – № 3. – С. 105-112. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://instzak.rada.gov.ua/instzak/control/uk/publish/article?art_id=90139&cat_id=90092

74. Шотурма Н.В. Особливості забезпечення комунікативної політики органів місцевого самоврядування / Н.В. Шотурма // Регіональні студії. – 2021. - № 26. – С. 29-33.

75. Штурхецький С. В. Комунікативні стратегії в місцевому самоврядуванні України. Дис. на здобуття наук. ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування. – Академія муніципального управління. – Київ, 2011. – 368 с.

76. Як головам громад та місцевим радам комунікувати під час війни: 7 порад від експерта з комунікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/news/15385

77. Alberts G. The role of external government communication on service delivery at mangaung local municipality [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// dspace.nwu.ac.za/bitstream/handle/10394/6923/Alberts_G.pdf?sequence=2

78. City of Barrie, Canada (N.D), The City of Barrie portal, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.barrie.ca/City %20Hall/MayorCouncil/Council%20Committees/Pages/default.aspx

79. DEM: відкрите місто. Поатформа електронної демократії / Офіційний веб сайт. – Режим доступу: https://opencity.e-dem.ua/about

80. Inform your citizens directly to their mobile devices [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://municipality.munipolis.com/

81. Haas S. Exploring Facebook's potential for deliberative public engagement on sustainable policy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pics.uvic.ca/sites/default/files/uploads/publications/HaasLyons_Thesis.pdf

82. Hajime Shinohara Shinsho Науково - дослідний інститут системних даних NTT Laboratories «Участь громадян у процесі прийняття управлінських рішень» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.waseda.jp/semfox/memb/03s/uchiyama/uchiyama.index.html

83. Kamberi Ferdi Communication between the community and local government – Case the Municipality of Pristina // Traektoriâ Nauki = Path of Science. 2020. Vol. 6, No 5. P. 4001-4012.

84. OECD, Open Government: The Global Context and the Way Forward, OECD Publishing, Paris, 2016. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://doi.org/10.1787/9789264268104-en.

85. The Official Gazette of the Republic of Kosovo. (2020). Administrative instruction (MLGA No 04/2018). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18373

ДОДАТКИ

Додаток А

ПЕРЕЛІК

наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних

Органи місцевого самоврядування [54]

Перелік об’єктів комунальної власності

Звіти про виконання фінансових планів комунальних підприємств

Титульні списки на проведення капітального та поточного ремонту, будівництва, реконструкції та благоустрою

Інформація про рекламні засоби (дані про місце розміщення рекламного засобу, його вид і розміри, найменування розповсюджувача зовнішньої реклами, номер телефону розміщувача реклами, адреса електронної пошти, дата видачі дозволу та строк його дії, номер і дата укладення договору, якщо місце розміщення рекламного засобу належить до комунальної власності)

Перелік інвестиційних договорів, додатків, додаткових угод та інших матеріалів до них, умов, у тому числі посилань на оприлюднені ресурси в Інтернеті

Дані про об’єкти та засоби торгівлі (пересувної, сезонної тощо)

Відомості про ярмарки (строк проведення, місце, кількість та вартість місць), організаторів ярмарків, договори, укладені з організаторами таких ярмарків

Відомості про залучення, розрахунок розміру і використання коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту

Відомості про транспортні засоби, які обслуговують пасажирські автобусні, тролейбусні та трамвайні маршрути перевезення (кількість транспортних засобів на кожному маршруті, марка, модель, державний номер, пасажиромісткість)

Дані про місце розміщення зупинок міського електричного та автомобільного транспорту

Відомості про лікарські засоби/препарати, придбані за бюджетні кошти, відомості про розподілення таких ліків між закладами охорони здоров’я та їх залишки в кожному з них

Поіменні результати голосування депутатів на пленарних засіданнях органу місцевого самоврядування

Дані про депутатів місцевих рад, у тому числі контактну інформацію та графік прийому

Дані про зелені насадження, що підлягають видаленню, відповідно до виданих актів обстеження зелених насаджень

Дані про доступність будівель для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення

Дані про надходження звернень на телефонні “гарячі лінії”, в аварійно-диспетчерські служби, телефонні центри тощо

Дані про електронні петиції, у тому числі осіб, що їх підписали, та результати розгляду

Дані громадського бюджету, бюджету участі тощо, у тому числі про проекти, результати голосування, реалізацію підтриманих проектів

Дані про паркування, у тому числі розміщення майданчиків, їх операторів, обладнання та функціонування

Адресний реєстр

Дані про надані адміністративні послуги

Дані про видані будівельні паспорти

Дані про медичне обладнання комунальних закладів охорони здоров’я

Дані про розміщення спецтехніки, що використовується для надання комунальних послуг, благоустрою, виконання будівельних та ремонтних робіт

Дані про черги дітей у дошкільні навчальні заклади

Території обслуговування загальноосвітніх навчальних закладів

Дані містобудівного кадастру, у тому числі геопросторові дані

Дані про видані дозволи на порушення об’єктів благоустрою

Дані про облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов (квартирний облік)

Дані про споживання комунальних послуг (електрична енергія, теплова енергія, природний газ, тверде паливо, рідке паливо холодна та гаряча вода із зазначенням частки відновлюваних джерел енергії) комунальними підприємствами, установами та організаціями

Надходження і використання благодійної допомоги

Планові та фактичні показники сплати за договорами оренди комунальної власності, розміщення тимчасових споруд, розміщення рекламних засобів

Перелік об’єктів комунальної власності, що передані в оренду чи інше право користування (з даними про умови передачі об’єктів в оренду чи умови іншого користування) до закінчення строку, встановленого пунктом 6 розділу “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про оренду державного та комунального майна”

Перелік об’єктів комунальної власності, які можуть бути передані в оренду (до дати, визначеної підпунктом 1 пункту 1 розділу “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про оренду державного та комунального майна”)

Схеми планування території областей, схеми планування території районів, генеральні плани населених пунктів, плани зонування території, детальні плани території, містобудівна документація територіальних громад, їх проекти (відповідно до повноважень)

Дані про місцезнаходження міського електричного та пасажирського автомобільного транспорту в режимі реального часу, у тому числі короткострокові зміни в русі транспорту та час прибуття транспорту на зупинки в режимі реального часу

Дані про розміщення громадських вбиралень комунальної власності

Перелік перевізників, що надають транспортні послуги з перевезення пасажирів міським електричним та автомобільним транспортом, у тому числі маршрути перевезень

Розклад руху міського електричного та автомобільного транспорту

Перелік земельних ділянок комунальної власності, що пропонуються для передачі у власність громадян та юридичних осіб або для надання у користування

Перелік орендарів, з якими укладено договори оренди землі комунальної власності

Дані щодо ремонту автомобільних доріг місцевого значення

Реєстр містобудівних умов та обмежень

Дані про тарифи на комунальні послуги, які затверджуються органом місцевого самоврядування

Перелік цільових місцевих програм, змін до цільових місцевих програм та звітів про виконання цільових місцевих програм

Перелік заяв щодо безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами

Дані про розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності

Дані про місцезнаходження комунальних контейнерів (за категоріями), контейнерних майданчиків, місць прийому небезпечних відходів, вторинної сировини

Дані про місцезнаходження комунальних об’єктів управління відходами, їх площі та обсяги надходжень

Дані про вилов, стерилізацію та ідентифікацію безпритульних тварин

Дані про дитячі, спортивні та інші майданчики для дозвілля та відпочинку, що перебувають у комунальній власності

Дані про накладені штрафи за порушення правил паркування транспортних засобів

Дані про місцезнаходження зон для вигулу домашніх тварин

Дані щодо місцезнаходження камер відеоспостереження, що перебувають у комунальній власності

Дані про розташування захисних споруд цивільного захисту комунальної власності

Дані про місцезнаходження зарядних станцій для електричного транспорту

Дані про експлуатаційні характеристики будівель комунальних підприємств, установ (закладів) та організацій, в яких впроваджено системи енергетичного менеджменту.